

**PHYSICÆ
SPECIALIS,**

Pars Quinta.

Seu

**MINERA-
LOGIA,**

Quam

Deo favente,

PRÆSIDE

JOH. de MURALTO,

Chir. & Med. D. Physicæ Prof.

Publico, & Archiatro, Colleg. Nat.

Curios. ARETÆO &c.

*Examinis Philosophici ritè con-
sequendi gratiâ, pro viribus defen-
dent Candidati sequentes.*

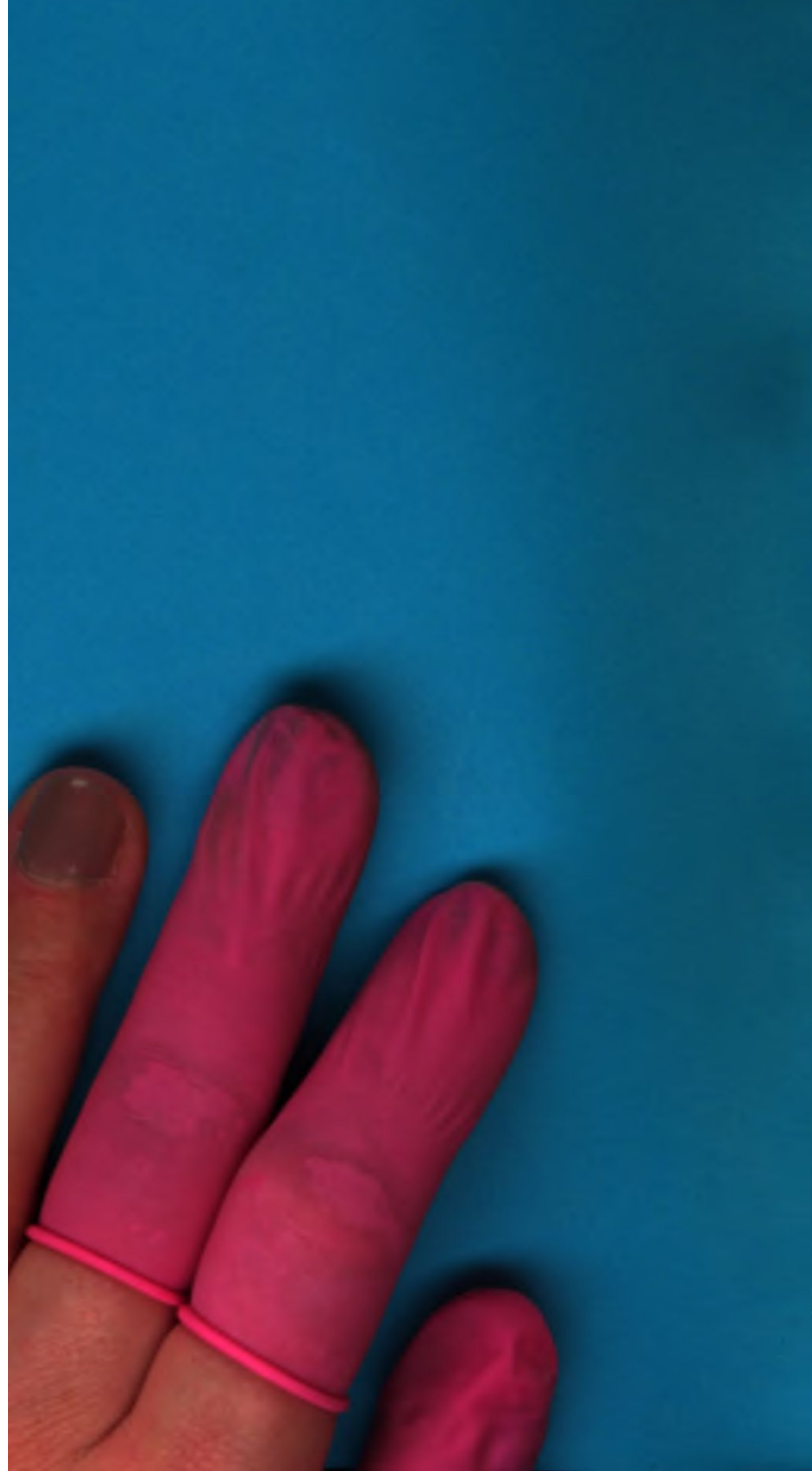
Die Junij.

H. L. Q. S.

TIGURI,

Typis **DAVIDIS GESSNERI.**

ANNO MDCCXIV.

PHYSICÆ
SPECIALIS,

Pars Quinta.

Seu

MINERA-
LOGIA,

Quam

Deo favente,

PRÆSIDE

JOH. de MURALTO,

Chir. & Med. D. Physicæ Prof.

Publico, & Archiatro, Colleg. Nat.

Curios. ARETÆO &c.

*Examinis Philosophici ritè con-
sequendi gratiâ, pro viribus defen-
dent Candidati sequentes.*

Die Junij.

H. L. Q. S.

TIGURI,

Typis DAVIDIS GESSNERI.
ANNO MDCCXIV.

Nomina
CANDIDATORUM.

JACOCUS WÆBERUS.

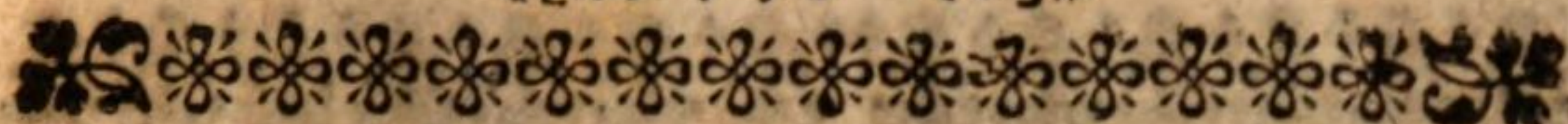
JACOBUS LAVATERUS.

SOLOMON SCHMUZIUS.

JOHANNES WÆBERUS.

CONRADUS SUICERUS.

ANDREAS HANNHARDUS.
Dissenhof.

MINERALOGIA

Seu

Orychtologia.

DEus in principio, jactis mundi fundamentis, omnes creaturas condidit, non tantum Angelos, Hominem, Quadrupeda animalia, Aves, Pisces, Serpentes, & varia Insecta, Arbores & Herbas mirâ varietate ludentes; sed etiam Mineralia, Lapidés, Succos concretos, Terras & Metalla variis cum fluoribus. Non tantum effinxit is viventia corpora, sed etiam inanimata: De Homine & Plantis jam egimus, superest, ut æstatem transigamus differendo de Mineralibus, ex terræ fodinis eruendo Gazas, & absconditas divitias Naturæ, in honorem summi Opificis, & vestrum omnium emolumentum, ut ex diversa figura & utilitate harum creaturarum Omnipotentia, Sapientia & Bonitas Divina cognoscatur. Quare diligenter Naturæ divitias perpendite in terræ cavernis sepultas & propter pertiositatem absconditas; Porrigam vobis Gemmas, Margaritas, Corallia, Aurum denique, & Argentum, quibus thesauris genus humanum avidè inhiat, ut pro lubitu his uti possitis.

CAP. I.

De

Mineralibus in Genere.

M*ineralia* sunt corpora inanimata, è sale, sulphure, aqua, terraque mixta, in terræ cavernis producta.

Sic dicuntur, quia in Mineris, id est, venis ac meatibus terræ generantur: Minæ enim vocantur fodinæ, in quibus inveniuntur.

Sumitur autem hoc nomen, vel generaliter, vel specialiter: Generaliter pro omnibus Metallis, Lapidibus, Terris & Succis concretis simul, ut hoc loco. Specialiter pro Succis concretis tantum, hoc est, in specie dictis.

Generaliter quoque sumuntur pro omni corpore perfectè mixto Inanimato; Specialiter pro Metallorum principiis, aut saltem pro venis istis, in quibus Metalla reperiuntur. Vocantur alias Fossilia, quia è terris effodiuntur, & Metalla, quia magno labore & sumtu in

in terris inquiruntur. Est enim à verbo *μεταλλᾶν*, quod est inquirere. Plinius dici existimat à *μετά* & *ἄλλο*, id est, juxta aliud, quia ubi una Metallī vena, sæpè ibidem altera, alterius Metallī vena reperitur.

Definitio resolvitur in Genus & Differentiam specificam. Genus exprimitur per corpus naturale inanimatum, id est, perfectè & definitè mixtum, inanimatum propter obscuram vitam dicitur, extra dubium enim est, ea crescere matrici conclusa, augeri & multiplicari, ut in sequentibus declarabitur.

Differentia specifica sumitur à Mineralium materia proxima, forma specifica, efficiente & loco, &c.

Materia Mineralium sunt Sal, Sulphur, Aqua & Terra; sibi invicem con-temperata, & seminali principio perfusis mixta.

Producta sunt Mineralia primitùs à Deo, qui illis potentiam sese multiplicandi indidit.

Causa efficiens secunda Principalis est spiritus, principia Chymica dicta movens, & in formā mineralē disponens.

Instrumentalis est coelestis & ele-

mentaris calor , insuperque frigus , & cætera accidentia.

Locus sunt Terræ cavernæ , ampla Naturæ officina, seu Mineræ, ob gravitatem & fixitatem enim à sole remotissima in cryptis hærent, & difficulter calore ascendunt, hinc pleraque spiritum seu liquorem acidum præbent, cum contrà vegetabilia plus volatilitatis, sicuti & animalia habent.

Forma Mineralium est modus à materia non realiter distinctus, qui oritur ex varia principiorum Chymicorum dispositione : Sic forma auri est modus essentialis ex varia atomorum aurearum dispositione exortus, &c.

Finis tandem addi potest, vel Generalis, vel Specialis. Generalis est mundi ornatus, & integritas. Specialis est varius in variis disciplinis usus, conferre ad contractus, ad structuras, & monumenta, tum Politica, tum Oeconomica.

Mineralia sunt quadruplicia : Lapidēs, Succiconcreti, Terræ, & Metalla in specie sic dicta.

Cum quatuor insignes differentiæ, tum in soliditate & liquiditate, tum in
fria-

friabilitate & fusione, tum in colore manifestentur, etiam quatuor Mineralium species constituuntur. Hinc Magnus ille Philosophus haud ineptè Mineralia distinguit in ὄρυκτὰ καὶ μεταλλεύτᾳ. ὄρυκτὰ seu fossilia vocat ea, quæ vel non liquantur, vel liquata pristinam consistentiam recipiunt: Μεταλλεύτᾳ verò, quæ liquata ad primam suam integritatem deveniunt. Sub ὄρυκτοῖς continentur tam Lapides, quàm Succī & Terræ peculiare: Sub μεταλλεύτοῖς Metalla ipsa, sive propriè sic dicta, sive spuria.

Agricola fossile distinguit in simplex & compositum. Simplex est, quod constat ex partibus substantiâ similibus. Compositum est, quod ex diversis Mineralibus conflatum est; Compositum hoc unum tantum est per aggregationem. Simplex dividit in quatuor membra: Terram, Succum, Lapidem & Metallum.

Metalla generantur è principio seminali, seu ovo Minerali analogo.

Res ita concipienda est: Analogum hoc ovum ex Δ & ∇ (per terram non saltem corpora firma & solida, sed &

particulas ramosas, viscosas, crassas, aliasque tertii Elementi Cartesii, sicut per Δ , si lubet, materiam primi Elementi intelligendo) atque consequenter ex illis quoque ovum sustentari, extendi & nutriri, ita ut masculi vicem obeat Δ , foeminæ verò ∇ , mineralia ceu foetum intra sua viscera gestans, nutriens, ac debito modo fovendo tandem excludens.

Deus Sapientissimus in principio Creationis ex informi Chaos per motum ei inditum, corpora varia produxit tanquam coelestia, quæ terrestria appellamus; Interrestribus motus variè inditus observatur etiamnum ex effectibus; In Animalibus quippe is amplior & vehementior, quàm in vegetabilibus; In his verò adhuc major, quàm in Mineralibus. Per motum itaque Creator terram variè divisit, mutavit, combinavit, variis formis Seminalibus implevit, varias particulas ramosas, viscosas, rigidas, angulosas, flexiles, aliasque innumerabiles post secessum aliarum subtilissimarum effinxit, ut inde ex terra heterogenea varia Metalla, Lapidés, Salia, & Sulphura resultârint, quorum

rum varius nexus reperitur, ita direxit motum Altissimus, ut inde generatione quadam Animalium & Plantarum analoga, nova similia corpora prodierint, & prodeant indefessè ad finem usque mundi, iisdem hinc ubique viribus, figuris & coloribus donata.

Nutriuntur & augentur Mineralia applicatione humiditatis unctuosæ & viscosæ, quæ in terræ matricibus ritè dispositis in soliditatem mineralem excoquitur.

Observant hinc Metallurgi in fodi- nis sæpiùs in rimis saxorum dirutorum liquorem subalbidum, virescentem, qui mox Concrescit instar saponis liquidi, & per alterationem variam, vario quoque colore apparet, & in diversicolora Metalla sive concreta densatur: Hæc est eadem materia, quâ ovum minerale analogum primitùs constabat, viscosa nempe & lenta, prout etiam videmus singulari quadam Providentiâ Animalibus & Plantis humores esse ingenitos, unctuosos, gelatinosos, pingues, ut calore naturali extincto, cujus gratiâ vivunt & vigent, pereant. Pari- ter enim quâ gradualis est differentia

saltem trium Regnorum, ita Mineralibus vitam quandam analogam, ac inde inseparabiliter Nutritionem & Augmentationem attribuimus.

Magna Mineralium cum Animalium & Vegetabilium organis intercedit Analogia.

Radix Mineralium est earum pars inferior terræ firmiter infixæ, seu cum Matrice cohærens, id quod observamus in Crystallis, ubi superior prominula pars octangularis purior, inferior cum minerâ ferri, vel alterius Metallî impura affixa firmiter manet; Idem in Adamante & cæteris Lapidibus pretiosis videtur, ut quò propior est pars matriçi, eò obscurior & impurior, quam radicem vocamus.

Cortex est id, quod manifestè distinguì potest à reliquâ substantiâ, durius velut est, ac exterius accumbit. Cortex hic velut lorica Mineralia in digestionem ab injuriis & exhalationibus antipathicis defendere potest: A Radice distinguitur, quòd hæc in ipsam substantiam Mineralis pertingat; Hic verò forinsecus saltem ambiat & quasi defendat, ut capula glandem, & cortex nucleum.

Sub-

Substantia mineralis varia est in variis mineralibus : Unctuositas nempe sulphurea inflammabilis externa : Et Unctuositas interna subtilis valde, probe fixata & digesta ; Mercurialis, non cremabilis.

Venæ sunt Ductus & Meatus particulares per ipsam Mineralium substantiam dispersi, quibus materia nutrititia suscipitur, colatur, præparatur, ut proximè abire valeat in ipsam corporis substantiam.

Fibræ hæ seu venæ ratione & experientiâ abundè demonstrantur ; Ita notamus in Gemmis fibras, harum pretium multum imminuentes, in Coralliis, quæ velut arbores crescunt, in Silicibus minoribus, Auro, Argento, Antimonio, &c.

CAP. II.

De

Lapidibus ; Eorum ortu, & differentiis : juxta Institutionem Clariss. Dn. Joh. Henrici Lavateri p. m. M. D. & Phys. Ac. Math. Profess. Clariss. Præceptoris mei devenerandi, amandi &c.

Lapides sunt Mineralia è succo salino terrestri de finito, & spiritu lapidifico constantia. Lapi-

Lapides sunt Mineralia è succo salino &c. Id est, Fossilia è fodinis ab homine eruta corpora, vel à natura protrusa, haud obstantibus hinc iis, qui in præcipitiis montium miro subinde ordine visuntur, aut illis, qui in fluminibus apparent, vel etiam arboribus percrefactis: Considerandum enim istas summitates malleo evelli, harumque truncum & radicem in terra habere; Lapidem verò fluminum illuc ductos esse aquarum forti subterranearum torrente, à quibus oriuntur.

Succus salino terrestris determinatus ad lapidum radices penetrat, eosque ut seminarium nutrit & constituit. Salia acida coagulant materiam terrestrem, quam subiverant, & in Lapidum durtiem mutant.

Definitus hic succus esse debuit, id est, Proportionatus ad lapidem, non aliud minerale constituendum, sicuti factitii & arte resoluti lapides nos docent.

Per spiritum Lapidificum hinc intelligo, spirituosum salinum & austerum vaporem, poros lapidum seu materiae per-

pervagantem. Vapor hic est quasi anima Lapidum. & omnis coagulationis principium, cujus ope Lapides in durtiem gradus admittentem compinguntur.

Locus Lapidum, ut jam indigitavimus, vel Naturalis, vel Præternaturalis est.

Naturalis sunt quædam terræ viscera à Deo destinata. *Præternaturalis* est varius, concrefcit enim eadem lapidum fcilicet Mineralium materia proxima è terræ venis attracta vel per ductus manifestos cum conveniente vehiculo in Plantis, Animalibus, Aqua & Aëre, ut mox audiemus.

Lapides oriuntur & generantur è particulis terrestribus purioribus aut impurioribus, à spirituosiss, falinis, austerisque vaporibus variè sublimatis & in unum compactis.

Materia subtilis in terræ Regione copiosè contenta, ut corpus fluidissimum, particulas terrestres, arenosas dissolvit, colliquat, & in statum aliquem fluiditatis aut viscositatis ipsos redigit, ita ut particulæ sic aliter dispositæ superficietenùs sibi adhærere incipiant,

ac

ac sensim & sensim per intima magis agglomerari; Fusione namque istâ, seu emollitione particulæ magis viscolæ & tenuiores fiunt, & quasi sibi in vicem agglutinantur, sic, ut motu materiæ subtilis cessante, particulæ in statum quietis redactæ, lapides tandem constituent, nunc Vulgares, nunc Pretiosos, omnem mixtionem partium contactu contineri certum est, tres autem sunt contactûs illius gradus; Vel partes se se mutuò, quasi in punctis tangunt, ut fluida quæque omnia: hinc magna eorum mobilitas; vel secundùm planiores superficies se tangunt, ut sales perè omnes; vel aliæ aliis intrusæ & quasi concentratæ arctiori vinculo inter se divinciuntur; cùm scilicet pars una aliam subit, atque penetrat, dum illius cavitatem subit.

Causæ autem hujus concretionis præcipuæ sunt 1. partium apta configuratio, & coaptatio; sic quadratum cum quadrato facilè conjungitur, ut in sale communi; convexum item cavo aptè inferitur. 2. Pondus ipsum in fluidis, quorum partes satis inter se conveniunt, & mixtionis instrumentis.
3. Com-

3. Compressio, aut circum fusi aeris, aut ætheris ipsius. 4. Est dissolutio partium: cum enim corpora sunt fluida, & partes habeant aut separatas, aut divisioni proximas, tum alterius corporis partes facilius admittunt: præsertim cum jam in motu positæ sint, & mixtura omnis motionem perficiatur. Unde omnis ferè generatio ex fluidis proficiscitur, ne gemmis quidem & lapidibus exceptis. Sic res lapidescunt, cum partes lapidificæ in aqua minutim exsolvuntur. 5. Est digestio quâ partes corporum comminutæ facilius consociantur & in motu positæ ad mixtionem sunt magis dispositæ. 6. Est agitatio; Sic Chyli & Sanguinis in animalibus agitatio & circulatio perfectam efficit mixtionem. Sic butyrum ex lacte sola agitatione partium concrevit.

Lapides, qui in Plantis præter Naturam reperiuntur, sunt: Corallium, rubrum, album & nigrum, Juncus thermarum.

Corallium est frutex marinus instar Lapidis durus, præcipitandi vires tenens.

Græ-

Græcis dicitur λιθοδένδρον, Arbuscula lapidea: Hanc duritiem adipiscitur à circumfuso aëre; Ita & Sericum molle e Bombyce extractum, ab aëre durum & fragile redditur, calenti verò aquæ commissum, tenax & ductile evadit.

Hujus ratione coloris differentiae variae sunt: Aliud enim rubrum, aliud nigrum, aliud album est.

Ufus Corallorum est adstrictorius, præcipitans & acida absorbens: Febribus adversatur, Infantum Epilepsiam præcavet; Appensa corallia amuletum exhibent celebre contra terriculamenta, Epilepsiam, & Hæmorrhagiam mulierum. Rubrum si collo annectatur ut carnem tangat, impallescit, & nitorem amittit, cum homo ægrotat, aut ægrotaturus est brevi, id quod quotidie observamus.

Juncus Thermarum plantæ graminæ species est, quæ ab affluente sulphurea, nitrosa aqua durior redditur.

Sicuti topi in Thermis copiosè scamnis & syphonibus adhærent, ita eadem lapidescens materia vel foris hunc Juncum investire, vel per radicem

tem & caulem ejus substantiam penetrare potest.

Reperiuntur in *Rationalibus* & *Irrationalibus* Lapides: Et quidem in omnibus *Rationalium* partibus; Ergò & in ipso Corde, Cerebro, Arteriis, circa Basin arteriæ magnæ, Hepate, vesicula Bilaria, Testibus foemineis &c.

Cùm nempe Succus Salino terrestris cum cibis in Chylum faceffit, ibique corrigi nequit, sed ulterius in sanguinem vadit, appulsu ad partes factò, coagulatur, & in dispositis lapideam duritiem acquirit: Dispositi illi sunt ad calculum, in quibus Sal Alkali peccat, & ad terrestritatem vel aciditatem vergit: Et revera seminarium calculi esse salinæ profapiæ ex eo elucescit, quia in Renibus & Vesica maximoperè reperitur, utpote per quas partes fit salinarum aquarum secretio.

In *Irrationalibus*, Nimirum, Gressilibus, Volatilibus, Natatilibus & Reptilibus.

In *Gressilium* ventriculo coalescit Lapis Bezoar, Orientalis & Occidentalis: In secundo ventre Animalium Rumi-

nantium Taphus Plinii : In Intestino Colo Juvencae Pila Pisana, &c. In Natatilibus imperfectis Uniones. In Natatiliū perfectorum Capite veluti Pericarum & Carpionum.

Bezoar est Lapis præternaturalis pretiosus in ventriculo Caprae Indicæ repertus, venenis resistens, sudoremque movens.

Estque vel *Orientalis*, vel *Occidentalis*.

De orientali hîc sermo est ; Occidentalis aliàs *Ægagropilus* *Gembg* *Kugel* vocatur. Sive Pila Rupicaprae : quæ è radicibus Doronici ope glutinosi mucaginis in stomacho Rupicaprarum conglobatur, & viribus Alexipharmacis pollet.

Orientalis verò pelliculas testaceas plures tenet, & Lapidis duritiem revera possidet, figuræ variæ, ferè tamen ovalis, oblongæ, orbicularis : Color vel obscurus est & nigricans, vel rufus, aut magis pallidus, pro Animalis temperatura : Inter omnes autem Perfici præferuntur : Specificum in Variolis & Morbillis habetur.

Tophus

Tophus Plinii est lapis præternaturalis in ventriculo Juvencae repertus, externè ovatus, internè pilosus.

Custodit partum, & ægrè parientibus summum remedium esse falsò creditur, Idque potius ob signaturam, uti Lapis Ætites, quàm ob aliam rationem, ajunt.

Hisce adjungitur *Pila Pisana*, *Saars-Ballen*. Duplicis generis sunt.

Reperiuntur enim in Juvencae externè & Internè pilosæ; In Agnis exterius glabræ, crustosæ, fuscae & nigrae, exactè rotundæ, intus pilosæ. Pilas has examinavit Clariss. Wagn. noster in Helvet. Curios. Pili hi à Lingua lambente convoluti & deglutiti in ventriculo Ruminantium digerere nequeunt, sed certo loculo manent, manúque demum Anatomicâ eximuntur.

In *Volatilium* ventriculo reperitur *Alectorius* & *Chelidonium*.

In *Reptilium* capite *Cochleæ*.

In Aqua tam Marina, quàm fontana. In Marina Lapides spongiæ: In Fontana: Corpora naturalia injecta pro ratione Succus Lapidescens puri & impuri indurantur.

*In Aëris Regione Infimâ, Teste Aven-
tino. Mediâ, Teste Gessnero, & Supre-
mâ, Teste Theophrasto.*

*Uniones seu Margaritæ sunt Lapides
pretiosi in Conchyliis Marinis, ex hu-
more viscoso natæ, Cor & cerebrum
roborantes, atque venenis resistentes.*

*Conchæ seu Ostrea Marina tempore
verno ad desiderium concipiendi foetus
incitantur, quare prodeunt ad littus,
seque dilatant, & rorem cœlestem im-
bibentes redduntur gravidæ, ac in par-
tu enituntur Margaritas: Hinc pro suâ
ætate ac magnitudine, roris etiam con-
cepti qualitate, claritate videlicet vel
obscuritate, Margaritæ etiam vel
maiores vel minores; vel nobiliores,
vel ignobiliores nascuntur: Uniones
aliàs dicuntur, quia nulli duo reperiu-
tur, & corticibus rotundis constant.
Nascuntur in Oceano Indico, item Mari
rubro, in Sinu Persico circa Arabiam,
& nunc in Mari Britannico.*

*Percarum Lapides sunt, qui in capi-
te Percæ piscis (Rehling) magnitudine
seminis Lini, bini reperiuntur, & in cal-
culo frangendo optimo successu usur-
pantur.*

Carpionum Lapis est Lapis candidus, triangularis, è carpionis faucibus erutus. *Karpfen-Stein.*

Calculosis & Biliosis multum emolumenti afferens.

Alectorius est Lapis obscurior Crystallo, fabæ magnitudine in ventriculo Capi annosi generatus.

Fortes & Bellicosos reddere tradunt, sed potius fermenta acida stomachi præcipitat.

Chelidonium exiguus est Lapis, subrufus, in ventriculis hirundinum reperi- tus, oculis conducens. *Schwalben-Stein.*

Lapis spongiæ porosus & rarus est, ac in poris spongiæ reperitur.

Hi Lapides vino poti vesicæ calculos, vel etiam Renum rumpere possunt. Bronchocelen minuunt Lunâ decre- scente.

Lapides Naturales dividuntur in *Vulgares & Pretiosos.*

Vulgares sunt *Lapides* ex materiâ im- purâ & opacâ geniti, cujus materiæ ignobilioris ratione iis quoque ignobi- liores effectus tribuuntur.

Sunt autem, vel *Simplices*, vel *Compositi*, seu, *Mixti*. *Simplices* sunt, qui simplicem materiam obtinent, id est, aliorum fossilium naturam non participant.

Mixti, qui compositam habent materiam, seu, aliorum fossilium naturam participant; vulgò dicuntur *Metallares*, qui sunt: *Magnes*, *Hæmatites*, *Smirites*, *Pyrites metallaris*, *Lapis Lazuli*, *Armenius*, &c.

CAP. III.

De

Lapidibus vulgaribus Mixtis.

M*agnes est Lapis metallaris*, ferum trahens, mundique plagas ostendens.

Lapis est fossilis, ponderosus, ferrugineus, plus minus friabilis, in ferri fodinis plerunque ex terrestri copiosâ & Sulphureo- Martiali paucâ materiâ compositus, qui certa pororum suorum conformatione, seu configuratione transitum materiæ subtili magis vel minus copiosæ permittit, atque ab ejus
im-

impetu, partim ad polos mundi, constanti naturæ ordine dirigitur, partim ferrum ad se allicit, vel à se propellit, partim tandem hanc adhærendi virtutem cum ferro ipso communicat. Vide *Physic. General.* ubi motum omnem per impulsum fieri *Magnetis Exemplo* demonstravi.

Nempe *Attractio Magnetica* fit, dum è Magnete in ferrum vicinum maxima fertur magneticæ materiæ copia, quæ ferri poros subito aperit, particulasque illas, quibus obturabantur, versùs unam partem ita inflectit, ut postea eodem modo per ferrum ac per Magnetem moveatur, sicque ipsum ferrum etiam Magnetem veluti efficiat, eique suas proprietates communicet; quæ sunt tres præcipuæ: quòd ferrum ad se trahat, ut vulgò loquuntur, vel alium magnetem; quòd certum quendam situm mundo affectet, polum suum australem ad polum mundi borealem convertens, & denique quòd hanc vim ferro communicet: quarum proprietatum causæ nondum satis manifestæ sunt.

Vires Magnetis Medicæ quoque
Ccc 4 sunt

sunt, contra Hernias & relaxationes, adstringentes & vulnerariæ.

Hæmatites est Lapis metallaris, ex lapide & ferro mixtus, à signatura & effectu, quòd sanguinem sistat, de nominationem habens. Blutstein.

Mediæ est Naturæ inter Terram; Lapidem & Metallum, participat enim multum de natura ferri, compactus in lapideam substantiam ex ramentis & sedimento, quod aqua ex Rubrica vel Minerâ Martiali rubra abrasit, quâ de causâ & ab eodem attritus succum reddit sanguini similem. Propter vim ferream crypticam sanguinem coërcet; In ferri mineris reperitur.

Smirites est Lapis metallaris, ex lapide & ferro compositus, Magneti colore haud absimilis, Gemmas exterens, vitraque secans. Schmergel.

Durissimus & asperrimus est. Annularii Sculptores & Artifices eò alios Lapides expurgant & scindunt.

Pyrites Metallaris in specie dictus est semimetallum, marmore durius, constans ex Pyrite vulgari & ære, interdum Argento, interdum Auro, percussione Chalybis scintillas edens.

Pyrites

Pyrites & *Marcasita* idem sunt, inter quos imprimis laudandus Lapis ille vel rotundus vel oblongus ovi magnitudine, externè niger, internè verò si frangatur, micas aureas commonstrans, qualis ex Toggio sub nomine Lapidis fulminaris Amplissimo tum temporis Scholarchæ Suicero missus est.

In Rhætiâ copiosius eruitur. Sunt autem in Germaniæ fodinis variæ Pyritidis species. 1. Pyrites coloris argentei, ex quo coquitur argentum. 2. Coloris ferè aurei, è quo actione elicitur Æs & cuprum. 3. Coloris prorsus aurei, qui admixtum sulphur habet. 4. Qui colore similis est Galenæ, ex quo aurum & argentum coquitur. 5. Colore cinereo similis, ex quo coquitur Aurum. 6. Tandem coloris ferrei.

Pyriti vis insignis est discutiendi, abstergendi, excalefaciendi: Si *Marcasitæ* frustillatim Aëri exponantur, intra viginti dies vi magnetica attrahet humiditatem salinam, è quâ pluribus filtrationibus Vitriolum dulcissimum cæruleum maximarum virium haberi potest.

Lapis Lazuli est lapis Metallaris, ex Marmore, vitriolo & auro mixtus, colore ex cœruleo cœlesti, punctisque aureis distinctus, Melancholiam evacuans, Lienemque specificè firmans.

Inter fortiora purgantia recensetur, imò si virulentiâ arsenicali haud liberetur, inter venena.

Ob sulphur in hoc Lapide ritè excoctum ex orientali color habetur Ultramarinus, auro pretiosior, qui cum ætate haud immutatur, uti color aliàs Cinabar. nativæ à pluvia aliisque injuriis aëris immunis perstat.

Lapis Armenius est lapis metallaris, ex mamore, argento & vitriolo mixtus, iisdem cum Lapide Lazuli effectis præditus.

CAP. IV.

De

Lapidibus vulgaribus simplicibus.

L *Apides vulgares simplices dividuntur: In solidos & spongiosos.*

Solidi sunt, qui ob materiam compactam, nullos obtinent poros; ut Cos, coticula, saxa, silicis species variæ. Mar. moris tres species.

Spon.

Spongiosi sunt, qui ob materiam raram poros patentes habent : Ut Pumex, Tophus, Ossifragus, Ætites.

Cos est lapis solidus, lævis, ferrum acuens : Ejus species sunt quatuor. Nigri & Nigerrimi, Candidi, & Flavi. *Wetzstein.*

Cotricula, seu, Lapis Lydius est, quod metalla affricata, sincera ab adulterinis distinguuntur. *Proberstein.*

Saxum est lapidis genus, quod eruitur ex fodinis, magnum & inæquale. *Bruchstein.*

Ejus quatuor species. 1. *Fissile*. *Schiferstein.* 2. *Quartzum*, quod interdum est candidissimum, cui scintillæ auri adhærent, interdum subluteum, interdum subcæsum. 3. *Spathum*. *Spath*, quod est politius & densius cæteris. 4. *Arenosum*, *Sandstein* : unde fiunt Lapidēs molares, varii coloris &c.

Marmor est Lapis solidus, nitidus & eximius, maculis & coloribus variis commendatus ; Estque vel *Alabastrites*, vel *Ophites*, vel *Porphyrites*.

Alabastrites est Marmor perspicuum, candidum, è quo pyxides pro odora-
mentis

mentis & unguentis fiunt: Dicitur à patria Alabastria Regione, ubi crescit.

Paratur inde Emplastrum contra ambusta.

Ophites est Marmor rubris & quasi candidis maculis distinctum. Ex utrisque Pocula parantur. *Porphyrites* rubris maculis Ignis flammam ferentibus, pingitur.

Silex est Lapis solidus & durus, ferramenti incussu scintillas adens. *Risling.*

Ejus duæ sunt species.

1. *Calculus seu scrupulus*, qui est verus filex: Et reperitur ad flumina, & inter arenas ad Torrentes: Interdum coloris candidi.

2. *Saxum*, quod cornutum dicunt. *ein Hornstein* / quia similem cornu colorem habet.

Pumex est lapis porosus & rarus, metalla lævigans. *Bimstein.*

Lapis est erosus, spongiosis exiguis cavernis refertus, aquis innatans. Usus ejus vel ex signatura, ad humiditates acidas coagulantes in glandulis imbibendas, strumásque hinc & scrophulas absumendas inservire poterit.

Estque vel *Albus*, vel *Niger*: qui reperiuntur ad fluminum & Maris promontoria.

Tophus est lapis rarior, facile friabilis, asper, haud æquus, sed maximè bibulus. Dugstein.

Summe levis est, concretus ex materia terrea in limosos halitus resoluta, quam sal nitrosum spiritusque austerus coagulat, ceu à sale marino & spumâ luteâ circa Littora Maris concrescunt Massæ, Alcionia dictæ, in quibus aves Alcyones nidos faciunt.

Lapis Ossifragus est lapis arenosus, grysei coloris, velut corallii ramus ossa glutinans.

Per arenam formâ Crystalli crescit, mollis est, albo vel cinereo colore figuram ossis exhibens, concavus, intus quandóque Margâ quadam prægnans; Notus hic Lapis Chirurgis, pulvere assumptus contra ossium fracturam & Hernias prodest.

Ætites est lapis ex parte rarus, alium in se lapidem continens, (dicitur Colimus), ob signaturam partum promovens, & eundem conservans. Adlerstein.

Hic

Hic Lapis non in Aquilarum nidiſ, ſed in fluminibus, rivis, Oceano, ejus- que littore, agris, montibus, ſaxorum- que commiſſuris invenitur: Præ- gnansque dicitur Lapis, vel quòd intus ſeu in utero alium Lapillum ceu Em- bryonem in cluſum habeat, &c.

CAP. V.

De

Lapidum Pretioſorum diſtri- butione.

L *Apides pretioſi* ſunt, qui è pura & nitida lapidum materia oriuntur, cujus materiæ nobilioris ratione, iis quoque nobiliores effectus, Authores adſcribunt. Vocantur aliàs Gemmæ.

Oriuntur è puriſſima materia, quia
1. Non caſu concreſcunt, ſed ferè cum alio lapide, in quo latitant, quem ab eruentibus frangi oportet, niſi à natura fractus ſit. 2. Quia Lucidæ ſunt Gem- mæ: Luciditas enim à lævigatis ſuper- ficiebus oritur. Denique 3. quòd ſe- cundùm angulos concreſcant, ſignò fuſionis eximium gradum acquiſiſſe
in

in Mineris & Salibus Mineralium fixis
junctam fuisse materiam.

Duplici ratione distinguuntur, vi-
delicet substantiæ atque coloris.

Ratione substantiæ in Simples &
Compositos.

Lapides pretiosi simplices sunt, qui
simplicem essentiam obtinent: Ut Sar-
dius & Onyx.

Lapides pretiosi Compositi sunt, qui
duplicem vel multiplicem naturam
continent: Ut Sardonyx, qui in parte
superiore Sardii, in inferiore Onychis
facultates obtinet, sic Jasponix & alii.

Coloris ratione dividuntur: In sim-
plices & variegatos.

Simplices sunt, qui simplici, hoc est,
unico colore gaudent. Hi dividuntur
in simplices *extremi* & *intermedii* coloris.

Extremi coloris simplices sunt Albi &
Nigri. Albi: Adamus & Onyx Chalce-
donius scilicet detractâ propriâ pelli-
culâ. Niger Morion, qui Amsteloda-
mum ex India ad nos advectus est.

Adamus est Lapis pretiosus durissi-
mus, aquæ instar pellucidus, ferro ce-
dens, incubo & venenis, brachio scilicet
alligatus, succurrens, interneque as-
sumtus, exedens. Tam

Tam durus est Adamus, ut alia corpora facile cavet, nullo tamen quantumlibet duro cavetur & Lineis sulcatur, neque expoliatur aut scalpatur, nisi suis ramentis, aut alterius affricu, unde ob istius duritiem, à qua & Græcam appellationem habet, nonnunquam in Divinis Literis Adamantis nomine significantur ii, qui occaluerunt in peccatis, Zach. VII.

Aquæ instar pellucidus est, colore ferro candenti haud absimilis, qui cœruleo quodam interfuso splendore refulget.

Insignes vires possidet Adamas, Physicè & moraliter; Physicè, quia spirituosum ejus effluvium intra sphæram activitatis contingens, venenum delet, ceu Amuletum Præsentaneum; Toxicò præsentè madet; terrentia somnia arcet. Moraliter Gemma Reconciliationis dicitur, eò quòd hostilem demulceat furorem, & conjugum foveat amorem.

Reperiuntur in Montibus, sicuti Adamantes Bristolenses in Anglia; In India, Arabia vel in auro, vel extra id.

Maxi-

Maximum habuit Philippus Hispaniarum Rex, cum Elisabetham Henrici 2. Galliarum Regis natu maiorem filiam ducturus esset, & octogies mille coronatis Antwerpiæ emit: Pendebat autem centum & nonaginta grana.

Onyx chalcedonius est lapis pretiosus, rarus, albus, translucidus, seu corneus, ab unguis similitudine dicitur, sculpturis & picturis inserviens.

Onychis varia genera proponuntur. 1. *Chalcedonicum*, quod colore & perspicuitate ungui assimilatur. 2. *Cœruleum* pallens in summo, & opacum, in imo autem nigrum, quod vocatur Nicolux. 3. *Genus est* ferruginei coloris in summo, in imo nigri, in medio candidi, vocatur Oculus.

Inveniuntur in Arabia & India.

Vires de collo suspensus habet roborandi, & venerem cohibendi.

Lapides pretiosi Simples intermedii coloris sunt: Rubri, Punicei, Flavi, Virides, Cœrulei & Violacei.

Rubri: Rubinus, Charchedonius & Granatus.

Punicei: Carbunculus, Ligurius, quibus adnumeratur Sardius Babylonius.

D d d

Fla-

Flavi: Hyacinthus, Topasius, seu Chrysolitus.

Virides: Smaragdus, Berillus & Chrysoprassus.

Coerulei: Saphirus & Turchesia.

Violaceus: Amethystus.

Variegati: Opalus, Pseudopalus, Achates, Jaspis interpunctus, Onyx lineis purpureis & rubris distinctus.

Rubinus est lapis pretiosus, rubore quasi sanguineo præ reliquis nitens, Melancholiis & venenis, cum primis Pesti resistens, à pestéque præservans.

Genera Rubinorum quatuor ab Autoribus recensentur: *Balassius*, quando exiguam valdè habet rubedinem. *Spinellus*, quando rubicundior Balassio. *Rubicellus*, quando ex duobus his mixtum colorem habet. *Rubinus* verò propriè rubens verè & Diaphana Gemma, per tenebras in speciem blandæ cujusdam scintillæ micans.

Carchedonius est lapis pretiosus, colore remissior Rubino, tristia somnia pellens.

Carbunculi species est, cujus patria est India, & apud Garamantas, teste Encelio.

Granatus est lapis pretiosus, colore intensior Rubino, ad nigredinem videlicet tendens, Cor, Lienémque Firmans.

Minus grato colore splendet, quàm Rubinus, & quasi illi opaca quædam umbra vel nubecula effunderetur: Hinc non tam rarus est, & infantibus de Collo suspenditur.

Granati tres species recensentur:
1. Quæ ruborem in modum pomi *Granati* habet. 2. Quæ ruborem habet inclinantem in rubedinem Hyacinthi.
3. Cujus rubor vergit in colorem Violæ.

Granati foeminam dicunt esse *Pœantidem* Gemmam, alias Gemmam *Hya* dictam, quæ parturientibus medetur.

Granatus inter quinque lapidum pretiosiorum fragmenta à Medicis refertur, quod cor lætificet, & acidum præcipitet.

Reperitur in *Æthyopia*, & arena Maris; Item in *Macedonia*, juxta monumentum *Tiresiæ*.

Carbunculus est lapis pretiosus, intense puniceus, hinc in tenebreis vulgò lu-

cere dicitur, Majestate, magnitudine & raritate Rubinum superans.

Hic inter omnes Gemmas veluti Sol est, & *Pyropus* dicitur. Hujus tria potissimum genera sunt. 1. Quod in tenebris lucet. 2. Quod dum in vase nigro splendente ponitur, superfusâ aquâ in tenebris lucet. 3. Vilius est, cujus Lux solùm est conspicua alieno lumine, diei scilicet & candelæ.

Patria Carbunculi est India, Æthiopia, Thracia, Arcadia, &c.

Virtutem habet omnium Gemmarum, præcipuè contra venena & toxica.

Ligurius seu Lincurius est hyacinthus nobilis, qui ut vulgari colore, nimirum puniceo est profundior, sic viribus est præstantior.

Sardius Babylonicus est lapis pretiosus pellucidus, Epiphanio Auctore, remissè puniceus, externè gestatus, & internè assumptus, animum exhilarans, fluxusque immodicos reprimens.

Huic simpliciter nitens *Carneolus* in Electuario de Gemmis substituitur, quæ species dilutior, minúsque rubra censetur.

Dici-

Dicitur Sardius à Sardibus, ubi primum est reperta Gemma.

Laudatissima reperitur in Saxonia & Babylonia; Item in India, Epiro, Ægypto, &c.

Hyacinthus est lapis pretiosus, è rubro quasi flavesceus, & scintillans, externe appensus, pestem pellens, interne Cor corroborans.

Deteriores habentur Hyacinthi, qui propiores Chrysolito, quàm qui Amethysto sunt.

Inveniuntur Hyacinthi variegati, sed unicolores pro melioribus habentur.

Ejus species sunt: *Aquaticum & Sapphirium.*

Inveniuntur in Æthyopia, India & Arabia.

Topasius est lapis pretiosus, translucidus, aureo colore cum Chrysolito certans, cor firmans, Epilepsiæ & Melancholiæ conducens, vulnerumque sanguinem sistens. Veterum Topasius magis rubet, quàm Carbunculus, teste Epiphanio.

Topazii nomen à Topaza Indiæ urbe

dictum. Amplissima Gemmarum traditur, aureo colore translucida.

Vires ejus adversus sanguinis eruptiones tribuuntur. In aquam ferventem injectus hic lapis dicitur illius fervorem sic temperare, ut in illam nuda manus absque læsione immitti possit. Senguerd. Introd. ad Physic. Libr. 5. cap. 5.

Chrysolithus est Gemma lucida, aurei coloris, varietate & nitore lucis nitens, Melancholiæ adversa.

Selecti habentur ex India, ac etiam è Jugis Misniacis. Vis ejus est bonos excitare spiritus, Melancholiæ adversari, Lemoribusque nocturnis, curare scabiem & ulcera, calorésque febriles mitigare.

Smaragdus est lapis pretiosus, jucundâ suâ viriditate oculos reficiens, venenatorum animalium morsibus succurrens, partum, diversum ob usum, retinens, & eundem cohibens.

Differentiæ Smaragdorum variæ sunt: Primum dignitatis locum tribuunt *Scythicis*; Secundum *Bactrianis*, qui colligi dicuntur in commissuris Saxorum, Ethesiis flantibus; Tertium *Ægyptiis*. Mu.

Mulieris coxæ alligatus promovet partum, ventri verò impositus eundem cohibet.

Berillus est lapis pretiosus, glaucus, colore viriditatem maris retinens, oculorumque vulnera consolidans, à Chrysoprasso è flavo virescente colore gradu tantum differens.

Omnes Berilli poliuntur sexangulâ figurâ, ne color fordescat, sed repercussu angulorum excitetur.

Species octo recensentur:

1. *Probatissimi* ad viriditatem maris tendentes, interveniente glauci, & cœrulei temperamento.

2. *Chrysoberylli*, paulò pallidiores languidiùs micant, & aureâ nube circumfunduntur.

3. *Chrysoprassus*, qui præcedentibus pallidior est.

4. *Hyacinthizontes*, qui referunt propriè Hyacinthos.

5. *Heroides* 6. *Cerini*. 7. *Oleaginei*.

8. *Crystallis* similes, qui habent fordes, phrygia & capillamenta.

Berylli patria est India.

Sapphirus mas Æthiopicus est Gemma pellucida, intensè cœrulea, halitus

venenatos supprimens, anthracem pestiferum extinguens, castitatem ciens, oculos firmans, convulsioni & Epilepsiæ, talo suppositus, subveniens.

Hic in oriente potissimum, & in India nascitur, si de collo suspendatur, morbillis & variolis affectis ægris, oculos conservat à nubeculis, qui autem hoc fiat, disquiritur: Sapphirus sicut & Magnes, & alia corpora quæcunque effluviis suis in circulum motis, seu sphaera activitatis certum spatium attingunt, intra quod si effluvia morbosa repere-rint, eadem vel corrigunt, vel ener- vant, vel discutiunt, vel retardant & ob- tundunt, ut sic ad oculorum tunicas appellentes, easdem corrodere, ulcera- re, vel alia mala excitare nequeant: At effluvia illa determinare in figura atque motu impossibile est, sic ut etiam nondum extra dubitationis aleam posi- tum reor, quod de figuris particularum striatarum cochleatis, earumque motu in Magnete, affertur.

Turchesia est lapis pretiosus nitens, di- lutè coeruleus, hoc est, serenissimi coeli colorem referens, duplices spiritus re- ficiens,

ficiens, à casu & morbo, ut perhibent, expallescent.

Dicitur ita, quia à Turcis affertur; Gemma non est translucida, ex viridi, albo & cœruleo colore mixto prædita, viride æris exactè referens, pallorem à casu & morbo accipit propter molliorem sui texturam, quam tenues halitus morbifici inficiunt, nitoremque ejus obscurant, haud secus aliàs salis armon & aceti beneficio hæc Gemma pristinum nitorem recuperare valet.

Amethystus est lapis pretiosus violaceus, cum purpureo quasi mixtus, ebrietati umbilico alligatus resistens.

Ejus patria est India, & qui inde veniunt, optimi sunt, & absolutum purpuræ colorem habent.

Amethysti viliores reperiuntur multis in locis in Bohemia, sunt & infodinis fluores his similes.

Dicunt porro arcere malas cogitationes, præcox & felix Ingenium afferre, vigilantem & Principibus gratum reddere eum, à quo gestetur: Quæ ut falsa meritò à nobis rejiciuntur; Impostores nempe, ut res nobiles vendant,

D d d s varie-

-n-
-u-
-n-

varietates varias, quibus rem venalem præstent, excogitant.

Opalus est lapis pretiosus admirabili mixturâ Iridis instar nitens, omnium Gemmarum vires, quemadmodum colores retinens, specificè oculorum aciem conservans: Minoris virtutis est Pseudopalus.

In hac Gemma Carbunculi tenuior apparet ignis, & Amethysti fulgens purpurâ, Smaragdi virens mare.

Hujus certæ species sunt: Alii nempe opalorum æquant colores pigmentorum, Alii sulphuris ardentem flammam, Alii ignis oleo accensi.

Sunt & Opali certa vitia, si color ejus exeat in CrySTALLUM vel grandinem, aut in Heliotropii herbæ florem, si Sal aut Scabrities, aut alia oculis occursantia ei insint.

Conservatur hac Gemmâ oculorum acies, quia aliarum Gemmarum colores natura velut in centrum direxit.

Achates est lapis pretiosus, variegatus, nitens, animalium venenatorum morsus & eorum venena in pollinem reductus, averrens, oculorum robur fovens.

A flumine Siciliae ejusdem nominis dicitur, ubi primò inventus est; vel ἀπὸ τῆς ἀρχῆς, à cura, quæ Regum semper comes est, quò nomine dicitur Æneæ Comes.

Tam varii generis est, ut unum lapidem esse vix credas: Est enim candidus, rubens, croceus, cinereus, viridis, niger, cœruleus, imò huic uni, nec omnium Gemmarum colores satisfaciunt.

Celeberrimus est in Historiis Achates Pyrrhi, Epirotarum Regis, novem Musas cum Apolline in medio citharam pulsante referens, singulâsque cum propriis argumentis, ut videatur tunc Natura cum Pictore certâsse.

Species ejus sunt: *Passachates*, *Cerachates*, *Sardachates*, *Hæmachates*, *Leucachates*, *Dendrachates*, *Antachates*, *Colorachates*.

Jaspis est *Lapis pretiosus*, nitens, ut plurimum viridis vel rubicundus, vel aliis coloribus interpunctus.

Rubieundus femori alligatus, vulnerum, vel partium superiorum fluxum, è collo verò suspensus inferiorum præcipuè sistit: Hisce annumeratur
Lapis

Lapis Nephriticus . oleofus , Renum calculos exterens , & per urinam expellens.

Est *Jaspidis* quædam species pulcherrima, quæ circa Jenam in Thuringia reperitur spadicei coloris, quâ pro filicibus ad ignem excutiendum utuntur.

Lapis Nephriticus ut plurimum viridis est, & quasi oleofus, nec adeò in coloribus variat, ut Jaspis, ceu & optimæ notæ censetur, qui ex viriditate nigricat quasi & opacus est.

Hic tantoperè urinas movet, vel ad carpum, vel regione lumborum custoditus, ut eum deponere cogantur, qui gestant.

Falsi à veris distinguuntur tactu, visu, limâ & pondere.

Ponderosi enim veri sunt plerumque coloris saturationis : Limâ probantur, an ex vitiis vel aliis calcibus conflati sint; Superficierum lævitas & glabrities, asperitas & scabitries quoque fucum detegit.

Pectorale Aaronis distinctum erat coloribus quinque : Aureo, Hyacinthino, Purpureo, Coccineo & Byssino. Et ita formatum fuit.

Secun-

Secundum duodecim tribus Israël: quos Deus ut Cor suum custodire voluit, & ex Urim ac Thummim oracula fieri.

De Lapidibus figuratis.

Quæ in Dissertatione nostra Physica An. 1713. edita Experimento XLI. item in Disputatione Extra-Ordinaria de Lapidibus figuratis An. 1711. Thes. XXIV. tradidi, hoc in Systemate non repetam, sed tantum dicam: Si exquisitè indagare velimus quænam sit causa tot differentium figurarum in mineralibus, quænam regula tam multiplicis diversitatis earum, quodnam agens materiam dirigat, ac determinet, ut hoc vel illo, & non alio modo tam ordinatè, tam distinctè, tam artificiosè mineralia hæc cum variis lineamentis suis producantur? per ardua sanè hæc erit quaestio, & quæ multorum jugenia variè hætenus torfit. Non nulli hic ad Animam mundi, per vastissimum orbis, ne dicam totius Creaturarum Systematis ambitum & undique diffusam recurrent; Alii ad decantatum mundi spiritum, effectuum mundi Directorem

rem, quem pessimè ratione, præmeditatione & iudicio pollere fingunt; Alii ad Archeum Fabrum, S. Architetum, qui varias figuras formet, & cui etiam, nescio, quam mentem adscribunt; Alii ad formas suas substantiales, qui præter verba & terminos Ontosophicos nihil aliud crepant, qui res naturales non explicant, sed potius obfuscant. Quòd si nobis concessum esset, in reconditos meatus sub terraneos nos conferre, variòsque materiæ terrenæ, ejusque diversimodorum corpusculorum individuorum, densiorum & subtiliorum, majorum & minorum, gravium & leviorum, motus & agitationes intueri possemus, à quibus causis externis ea agerentur, & quâ ratione tandem diversis his corpusculis multifariam agitatæ quies induceretur; formæ quoque externæ determinatio planiùs nobis pateret. Quandoquidem autem nobis tam beatis esse minimè contingat, ut varias has permutationes naturales exactè observare valeamus cùm nobis ad arcana hæc patefacienda & revelanda, loca nativa adeundi, & penetrandi non concedatur facultas,

tas, neque etiam si hæc concederetur, tam diu, tamque diversis mutationibus & productionibus indagandis moram homines ducerent; ideò meris conjecturis inniti mens nostra hætenùs coacta fuit.

Deus, qui Panspermiam quandam per globum Terraqueum diffudit, quam pro multi-juga diversitate suarum particularum & soli naturâ determinavit: Semina hæc in se peculiarem habent Crasin, S. Texturam, quæ in eo consistit, ut particulæ eorum minimæ ceu corpuscula certâ ac sibi tantum propriâ figurâ constent; prout hoc cumprimis in diversis salibus, eorum etiam micis oculis patet: Idem etiam videre est in non nullis lapidibus, ut in Crystallo, quæ in matrice sua æquè minimos hexaedros, & cuspidales lapillos, saput aciculæ æquantes, ac Crystallos spithameas ejusdem figuræ protrudit; item in Belemnite, cujus vel minimi lapilli figuram suam pyramidalem obtinent, aliique: Ita quoque in Corporibus mineralium diversæ illæ particulæ terrestres, crassæ, solidæ, ac determinatæ ab igne subterraneo fluidæ reddi-

redditæ pro minore vel majore accessione talium corpusculorum terrestrium ac solidorum in intima tellure ibi contentorum diversimodè agitatae, tandem determinationem, sui-que generis figuram mineræ obtinent, & per quietem, debitam quoque consistentiam, & duritiem acquirant.

Sunt autem omnes Lapides figurati vel CrySTALLINI, vel PICTI, figurâ planâ præditi, vel Petrificati & Incrustati, vel Intorti, vel Turbinati; Helicem non habentes; vel Bivalves S. Conchitæ, vel Tubulitæ; quorum Catalogus ordine exacto legi meretur in Historia Lapidum Figuratorum Helvetiæ Excellentiss. Dom. Doctoris Caroli Nicolai Langii, Lucernensis, Collegæ mei Suavissimi, ubi simul omnium Icones perpulchras conspicias.

CAP. VI.

De

Succis Concretis, eorum ortu, ac differentiis.

SUCCI concreti sunt corpora fossilia minùs dura, vel ex principio Aqueo-Salino,

Salino, vel Salino-Sulphureo definito, & spiritu minerali orta, ut vel à calido, vel humido & calido liquari possint.

Materia prædominio proxima est Succus vel Aqueo-Salinus, vel Salino-Sulphureus determinatus, ut illorum corporum solutio nos docet.

Efficiens secunda principalis est vis mineralis materiæ proximæ à primâ Creatione inhærens.

Locus est amplum Naturæ circulatorium, scilicet Terra, ex qua vel oriuntur, vel cum convenienti vehiculo protruduntur.

Vocantur aliàs Mineralia media, quia mediam inter Metalla & Lapides naturam possident: Sunt enim ex parte Lapides & dura instar Lapidum, & ex parte Metalla, quia funduntur & liquefiunt instar metallorum.

Succi Concreti sunt vel Naturales vel Artificiales.

Naturales sunt, qui tales quales sunt, è terrâ effodiuntur, vel styriarum modò è saxis leguntur.

Artificiales sunt, qui mediante igne excoquuntur: Hi sunt vel secundum quid, vel absolute tales.

Secundùm quid tales sunt, qui tantùm secundùm cocturam, non verò secundùm naturam sunt factitii: ut *Vitriolum Gosslariense*, *Alumen Germanicum*, &c.

Absolutè tales sunt, qui secundùm Naturam (accedunt tamen ad naturam nativorum seu fossilium Salium ratione principii, ut *Sales ex corporibus naturalibus* mixtis facti; Vel ratione additamenti, quò indigent, ut *Vitriolum album*, *Armoniacum*, absolutè factitium, *Chrysocola*) &c. non tantùm secundùm cocturam sunt factitii.

Secundùm quid factitii sunt vel simplices vel mixti. *Factitii simplices* sunt, qui aliorum fossilium naturam non induunt.

Mixti factitii sunt, qui aliorum fossilium naturam participant, quales *Succi illi*, qui affusâ aquâ ex terræ glebis vel lapidibus eruuntur.

Utrique sunt, vel *Macri*, vel *Pingues*.

Id est, vel aquâ solvuntur, vel flammam concipiunt: nimirum pro principiorum varia commixtione, particularum constituentium, pororumque diversâ habitudine, maxime verò ut loquun-

loquuntur mundani spiritûs vivifici
 Salis variâ concentratione, diversa ejus-
 modi corpora producuntur. Est scili-
 cet materia mundi subtilissima, quæ
 poros telluris angustos penetrans &
 pervadens exacuatur, sed nihilominus
 terrestres circa quasdam particulas ali-
 ter inde figuratas detinetur, & incor-
 poratur, sicque ad statum aliquem
 quietis, & rigiditatis normam deduci-
 tur: Unde varia puncta salina: Salia
 nimirum oriri videntur, & ex hinc
 etiam pro materiæ subtilis motu ac
 quiete, particularumque præcipue ra-
 mosarum, variè agitatarum accumu-
 latione & congressu diversa sulphura.

Succi concreti Macri sunt, qui è prin-
 cipio *Aqueo-Salino* definito, & formâ
 minerali geniti calido funduntur, &
 humido solvuntur.

Suntque *Sal, Nitrum, Alumen, & Cal-*
chantum; Celso *Atramentum Sutorium*.

Succi concreti pingues sunt, qui è prin-
 cipio *Salino-Sulphureo* & formâ minerali
 in terræ visceribus nati, & calido li-
 quantur.

Species sunt: Sulphur & Bitumen.

Horum succorum generationis mo-

us Philosophicus jam est explicatus, cui modus generationis chymicus subordinatur, non adversatur; Chymici è Salibus seu Succis macris destillatione eliciunt *phlegma* seu aquam, *spiritum acidum* post *phlegma* in vas recipiens fortiore Vulcano expellendum, qui potius *Sal in Liquore* constitutum appellari deberet, remanet tandem *Sal ipsum* cum cineribus, è *Succis pinguibus* verò destillant liquorem *oleosum* & inflammabilem, cineribus in vasis fundo remanentibus; Id quod in Succini destillatione manifestè cernitur.

CAP. VII.

De

Sale.

S*Al in specie* dictus est succus concretus macer, saporem falsum, virtutemque siccandi, hinc putrefactionem prohibendi, detergendique habens.

Loquimur heic de Sale communi & culinari, non de Principio corporum chymico, quod omnium essentiam ingreditur, & tum *Alkali*, tum *Acidum* audit; Illud, quod omnia actuat; hoc,

coagulationis Author est, & omnia figit.

Itaque Sal hic in terris concrefcit, faporemque Salfum habet, id eft, ejus fpicula Linguae poros vellicant & pungunt, fefeque humoribus infinuando putrefactionem prohibent & detergent.

Materia Salis ipfa eft fubftantia per terraqueum globum a CREATORE difperfa, unde etiamnum hodie ex aquis marinis, lacuftribus, fontanis, putealibus, ex muria nativa fontium aliisque eruitur.

Ufus Salis maximus eft: Hinc Sole & Sale nihil utilius; Et Homerus Salem divinum nominavit, quoniam ad varios ufus eft accommodatus. 1. Enim prohibet putrefactionem, & in ipsa nutritione fine Sale coctio minus fieri poffet, fed relicta maffa chyli & chymi putrefieret. Salis verò natura abfumit in noftris corporibus fuperfluas illas humiditates, aperit & abftergit, atque corroborat partes leviter deficcatas, denfat etiam & cogit easdem.

2. *Deinde* manifefthus eft ufus Salium in arcenda putrefactione carnum, quæ

ad usus longi temporis servantur, propterea ab omnibus corporibus vitâ destitutis putrefactionem arcet & cavet, neque sinit prorsus interire, diu morti veluti resistens, animâque quoad licet fungitur vice. Sicuti enim anima tue-
tur animantia & continet, neque sinit compagem membrorum dilabi, Ita Sal animæ exemplô cohibet corporum harmoniam, cùm ad tabem declinant, & membrorum inter se amicitiam con-
servat.

3. *Adde* quòd etiam in medicatione vulnerum frequens Salis sit usus. Habet & illud quasi divinum Sal, quòd gignendi quâdam vi præditum est, vigorem cùm seminalem expergefâcit & acuit. Quare qui avibus alendis dant operam, falsis carnibus eas pascunt, quòd ad gignendum reddantur alacriores; Unde Poëtæ fingunt Venerem Genituræ Principem è Salsedine maris natam; Nec ullum animal perinde fecundum est, atque marinum.

4. *Porro* Sal est omnium condimentorum condimentum, cunctâque stomacho insuavia, suavia ac nutritioni apta reddit.

Sicuti

Sicuti autem usus moderatus hæc præstat: Ita nimius siccatione vehementiore sanguinem reddit sterilem & falsum, ut etiam animalia enecet; Exemplô maris mortui: Imò maxima Salsugo ipsi etiam terræ sterilitatem inducit: Unde solo inspersus, sterilitatem & maledictionem denotat.

Sal est vel Nativus seu Fossilis, vel Factitius, secundum quid, & absolute.

Nativus seu fossilis est, qui è terra effoditur. *Factitius* secundum quid est, vel *Mixtus*, vel *Simplex*, qui ex aquis marinis, fluviatilibus, fontanis, vel extrahitur vel excoquitur.

Ex aquis marinis mediante igne & Salis additamento fit *Belgicus*: Huic annumeratur *Hispanicus* & *Gallicus*, licet folis ardore concrecant, accedit tantum piscinarum seu labrorum usus.

Ex aquis lacustribus, fluviatilibus, Batrianus, Fontanis, Pagaseus, Tyrolensis & Hallensis.

Mixtus est, qui ex lapide vel terrâ minerali, seu falsâ, affusâ aquâ excoquitur.

Absolute factitius fit ex omnibus corporibus naturalibus mixtis, ratione

scilicet principii, qui enim fixus est, potius ad nitrum quàm salem in specie dictum referendus est: quod docet nitrum è terra excrementola coctum.

CAP. VIII.

De

Nitro.

Nitrum est succus concretus macer, saporem habens *sub Amaro-Salsum*, visui apparens candidum, tactu frigidum, vimque non solum exsiccandi, putredinem sistendi, & abstergendi, sed etiam saburram tartaream incidendi obtinens.

Nitrum à *νίτραν*, *νίπτειν*, mundificando dicitur, vel à Nitria Provincia Ægypti, ubi primum repertum dicitur. *Sal* est *sulphureum* & pingue ad muros & petras natum, & locis subterraneis tumidis instar stiriaë falsæ dependens, vel instar frigoris congelati in parietibus nitens.

Nitrum est, vel *Nativum*, vel *Factitium*, secundum quid, vel absolute.

Nativum est vel *fossile*, quod spongiosum quasi ad nos ex Asia advehi desit. Vel *Sal petraë*, quod ad petras ex petris vel substratâ terrâ sui generis efflorescit.

Facti-

Factitium secundum quid, vel simplex est, vel mixtum. *Simplex est*, quod ex aquis nitrosis coquitur, ut specuarium.

Mixtum, quod ex Lapide vel terra nitrosa effusâ aquâ extrahitur.

Factitium absolutè dictum est, quod ex terra urinis & excrementis animalium (feu salibus principii rationem habentibus) imbuta elicitor, quale est, *nostrum usuale nitrum*.

Nitrum in se continet spiritum corrosivum, è quo Aqua fortis paratur; ab eo pulvis tormentarius maximam vim acquirit.

Nitro accensetur Aphronitrum, seu spuma Nitri, flos petræ seu parietis, res est levissima, sicuti spuma salis, glebosa, friabilis, spumosa, mordens, coloris plenè purpurei, & hæc optima.

Præparata ex Nitro sunt: 1. Nitrum depuratum. 2. Nitrum fixum. 3. Nitrum vitriolatum. 4. Spiritus nitri communis, Sp. nitri Glauberi. & 6. Sal Polychrestum. De quibus Chymici.

CAP. IX.

De

Alumine.

Alumen est Succus concretus ma-
Eee 5 ecr,

cer, saporem *Acerbo-Salinum*, virtutemque calefaciendi, adstringendi, ulcerum humiditates expurgandi atque exsiccandi, carnem luxuriantem cohibendi continens.

Ob summam acerbitatem Gr. *σηπτηρία* dicitur, cum vitriolo maximam cognitionem fovet, præsertim quia ex eadem quoque vena, ex qua hoc eruitur.

Alumen est vel *Nativum* seu *Fossile*, vel *Factitium* secundum quid & absolute.

Nativum est vel solidum vel liquidum; sive liquidum & spissum.

Solidum, quod à Natura excoctum è terra eruitur. *Liquidum* seu *flavum*, quod mollivis non quidem fluit, sed manibus ductum lentescit. *Factitium* secundum quid est vel simplex, vel mixtum.

Simplex ex aquis aluminosis coquitur, quale est nostrum usuale Germanicum.

Mixtum ex agro Romano calcinata rupe haud dubiè aluminosa cum aqua macerata in alumen coquitur, vulgò *Rupeum* & *Rocchæ*, *glaciale Romanum*, & sub purpureum dicitur.

Hûc spectat *Saccharinum*, quia aliud nihil est, quàm Alumen Romanum cum albumine ovorum & aqua rosarum
de

maceratum , seu depuratum, quo ad de albationes utuntur mulieres. Item *alumen squamosum*, quod *scajola* vocant, fit ex Lapide squamoso (Talci specie alumen continente) qui ustus in laminas diffilit & gypsi instar albescit, differt à *Lapide speculari*, seu *selenite Moscovitica*, qui fossilis est , quem quoque *Scajola Alumen* vocant.

Absolutè factitium est vel *Alumen Catinum* è cineribus *Kali* , sive *Sodæ* factum, vel *Clavellatum*, *Alumen fæcis* dictum.

Præparata ex Alumine sunt. 1. *Alumen ustum*. 2. *Phlegma Aluminis*. 3. *Dulcedo Aluminis* : quod summum antihecticum audit.

CAP. X.

De

Calchanto.

C*alchantum Celso* Atramentum futorium est succus concretus macer, vitri instar pellucens, saporem *sub salso-acidum* & *acerbum*, vimque calefaciendi, adstringendi, humiditates & carnes absumendi, venenisque resistendi habens.

A vitri nitore nomen habet vitrio-

lunæ

SSS

SSS

SSS

lum ; *Calchantum* quasi χαλκῶ ἀνθρῶ, *Æris flos*, non verò ærugo ipsa, quæ aliàs cognationem quandam cum Calchanto habet, dicitur.

Calchantum est vel Nativum, vel Factitium, secundùm quid, & absolutè.

*Nativum in terræ visceribus concre-*scit : quod est vel Coeruleum, Cyprium dictum, vel subrufum, quod chaleitidis nomine venit.

Factitium secundùm quid est, vel simplex, vel Mixtum. Simplex est, quod ex aquis vitriolatis in Hungaria, Suecia, Germania excoquitur : Hinc *Hungaricum* (quod cum primis laudatur), *Suecicum*, Gosslariense nuncupatur.

Mixtum est, quod ex terris & lapidibus calchantosis & æruginosis elicitur : essentia non differunt, nisi forsan plus de essentia cupri, ut Coeruleum ; vel ferri : ut viride, coloris vel saturi vel diluti participet.

Factitium absolutè fit, vel è viridibus nucum corticibus, vel è cupro, argento, aliisve metallis, quorum hoc vocatur Vitriolum Lunæ, Illud Veneris, quod est colore coeruleo gratissimo.

Præparata sunt :

1. Pulvis Sympatheticus. 2. Gilla Pa-

racelfi. 3. Effentia Vitrioli anodyna.
 4. Spiritus Vitrioli. 5. Oleum Vitrioli
 rubrum. 6. Sulphur Narcoticum Vi-
 trioli. 7. Terra Vitrioli: quorum de-
 scriptio apud Chymicos vidére est.

CAP. XI.

De

Sale Armoniaco.

S*al Armoniacum* est succus concretus
 macer, saporem quidem salsum (hinc
 Sal Gemæ substituitur) at ingratum, &
 omnia fixa volatilia reddentem, unde
 ad metallorum sublimationes adhi-
 betur.

Nomen desumpsit, vel ab Ammonis
 Oraculo, vel ab ἄμμον, quòd sub arenis
 in laminas concretum in Africa Cyre-
 naico tractu olim, ac Lybiæ desertis
 effodiebatur: Unde Jupiter Hammo-
 nius, ab templum, quod Hercules illi
 construxit, ob monstratum in maximâ
 fœti fontem.

Estque, *vel Nativus* (qui sub terra in
 Cyrenaica Regione reperitur) vel ab-
 solutè factitius.

Factitius absolutè est, qui fit ex quin-
 que partibus Urinæ humanæ, & parte
 una

una salis communis, ac parte dimidia fuliginis lignorum simul coctis ad siccitatem; Residuum sublimatur, denuo solvitur & coagulatur; Dicitur quoque Sal plantarum, volatilis Ammoniacus.

Vires Salis Armoniaci non possunt non esse egregiae ob Sal volatile, tum vegetabile, tum animale, quod turget, acido non nihil ligatum, unde fermenta morborum fixa apprimè domat, humores coagulatos resolvit, incidit, dissipat, e corpore ejicit, illud in debitam volatilisationem & spiritualitatem redigit, sic ut in animali (ex quorum urinis præprimis natales sumit) omnia sint animalia, & decenti motu quævis peragantur.

Præparata sunt 1. Sal Armoniacum, Crystallifatum. 2. Flores Salis Armoniaci. 3. Spiritus Salis Armoniaci.

Chrysocola est Succus concretus macer, rarus, saporem virtutemque nitri ferè obtinens, aurum ferruminans.

Estque, vel *Nativa*, vel *Factitia*, secundum quid, & absolute.

Nativa ex Armeniæ, Macedoniæ, Cypriæ fodinis aurariis argenteisve & interdum ærariis eruitur; Estque vel
viri.

viridis, vel flavescent, per metallorum naturam, è quorum fodinis effoditur.

Factitia, secundum quid est, quæ ex limo fodinarum ærariarum excoquitur. *Factitia* absolute est, quæ fit ex Urina pueri, in ardentissimis caloribus Solis in pila ænea, ac pistillo æneo, ad mellis consistentiam agitata, ulceribus fordidis conducens; vel fit ex Nitro & Urinâ pueri commixtis & coagulatis.

CAP. XII.

De

Succis concretis pinguibus.

Succis concreti pingues sunt mineralia pingua, è principio salino sulphureo & spiritu minerali in terræ visceribus nata, qui calido liquantur.

Materia mineralium pinguium proxima, prædominii respectu est principium Salino-Sulphureum: Nam omnis Concretio fit à Sale, à Sulphure verò pinguitudo.

Efficiens Secunda principalis est vis mineralis, id est, vapores acidi, Salsi, Arsenicales, Mercuriales, Antimoniales &c. *Loci rationem* habent terræ viscera, è quibus vel effodiuntur, vel cum familiari vehiculo effunduntur,

Sunt vel *Nativi* vel *Factitii*.

Nativi seu *fossiles* sunt, qui puri, id est, tales, quales sunt, eruuntur.

Factitii, qui arte eliciuntur. Hi sunt vel secundum quid, vel absolute tales; Qui tantum secundum cocturam, non vero Naturam sunt factitii, dicuntur secundum quid factitii; Sed qui secundum Naturam & cocturam factitii sunt, absolute tales audiunt.

Secundum quid factitii sunt vel simplices, vel mixti. Simples, qui duntaxat cum aquis confunduntur. *Mixti*, qui aliis etiam Mineralibus permiscuntur.

Mineralium pinguium species sunt: *Sulphur* & *Bitumen*.

Sulphur est *Succus* concretus pinguis, inflammabilis, calchantoso acido perfusus, coloris subcineritii, sive subcitrini, facultatem calefaciendi, digerendi, atque extrahendi habens. Quod acidum sit in sulphure, probat spiritus sulphuris destillatio per campanam, ubi sulphur omne exhalat, ad campanæ latera vero in patellas descendit aciditas quædam vitriolica summa.

Sulphur quasi Solum urens dicitur: Summè enim inflammabile est, ex articulis

ticulis lucidis ceu moventibus ac acidis
& alkalinis ceu mobilibus compo-
situm, ut minimè mirum sit, si ignis sum-
mè fermentans, resolvens & exfufci-
tans corpus spiritus in partibus resino-
sis residentes, mox in motum rapidum
cieat ramosas particulas dividat, salinás-
que rigidas indolis Lunæ, vel potius
metallicæ iis intertextas crebris particu-
larum suarum nitro- aërearum ictibus
atterat, verberet, comminuat.

Est vel *Nativum*, vel *Factitium*.

Factitium vel secundùm quid, vel ab-
solutè tale est. *Factitium* secundùm
quid est vel simplex vel Mixtum.

Simplex est, quod ex aquis sulphureis
excoquitur.

Mixtum est, quod ex lapide & terra
sulphureis, vel ex puro sulphure vivo,
vel ex Vitriolo suecico (cujus partes
sulphureæ inter coquendum subli-
mantur, & à Camino stiriatim depen-
dent) ignis vi colligitur.

Fæces impuri sulphuris nomine *Cabal-
lini* veniunt.

Absolutè factitium fit è Cupro & Anti-
monio, quod est sui generis.

Præparata è sulphure sunt: 1. Flores

sulphuris. 2. Lac sulphuris. 3. Tinctura sulphuris. 4. Balsamus sulphuris. 5. Sal sulphuris & 6. ol. sulphuris.

Bitumen est succus concretus pinguis, inflammabilis, odoris gravis, spiritu vel Salino-Nitroso, vel Calchantoso imprægnatus, vim calefaciendi, discutiendi, emolliendi obtinens, nervorumque genus læsum corrigens.

Est velut pinguitudo terræ aquis supernatans, quæ ad littus disjecta concrescit, densatur ac dura tenuissimaque redditur, & facile flammam concipit. Naturam habet sulphuri vicinam, magisque adustam.

Estque vel *Nativum*, vel *Factitium*.

Nativum vel in terræ visceribus coit, vel extra mineras concrescit.

Nativi in terræ visceribus coagulati species sunt: Succinum crustosum, citrinum & nigrum, Gagatis nomine à loco natali insignitum; crustosum (sæpissime Succinum liquidum in se continens) quod è minerais Germaniæ, Galliæ, Italiæ effoditur.

Nativi extra mineras concreti species sunt: Alphaltus seu Bitumen in specie dictum. Pissasphaltus.

Ambarum album & Griseum, seu orientale: quibus annumerantur Bitumina liquida: *Naphtha*, *Petroleum*, *Bitumen liquidum*, in specie sic dictum, &c.

Succinum est species Bituminis *Carabe* dicta & *Electrum*, quæ gignitur in specubus subterraneis, ex oleosis Bituminis exhalationibus cerò modò elaboratis, atque inde è venis terræ in mare fluit, & quasi exstillat. Nam è fontibus in ipsum manat, ibidemque densatur & cogitur.

Cùm itaque primò superficiei aquarum innatet, & liquidum sit, mirum non est, diversa insectorum genera cum eo involvi, simulque densari. Plerumque flavum est hoc Succinum. Candidum enim vetustissimum est, friabile, leve, inventu rarissimum, odore fragrantissimum & viribus præstantissimum.

Vires Succini nobilissimæ sunt extrinsecus & intrinsecus. Alexipharmacum est, Cephalicum, Nervinum, Cordiale, Stomachicum, Uterinum, Nephriticum, & Arthriticum. Pestem nimirum & omnia venenorum genera arcet; Cordi perutile est, ac tremori ipsius in-

signiter medetur: Propterea miscuerunt id Veteres Electuario de Gemmis. Confert calculosis & Dysuriâ laborantibus: Ad partûs difficultatem mulieres fatentur vix quicquam esse præstantius. Sistit sanguinis profluvium & mensium redundantiam. Doloribus dentium medetur; Catarrhis & destillationibus Capitis citissimè occurrit; Uteri præcidentiam suffitu in locum restituit; sistit ventriculi vomitum.

Succinum citrinum mirabili modo paleam, folia, & alia lævia attritum attrahit: quod experienciâ constat.

Reperitur in Germania in iis Oceani littoribus, quæ sunt inter Suevi Amnis & Vistulæ ostia.

Dux Borussiae quotannis ex ejus venditione triginta Marcarum Britannicarum millia, plus minus, prout ventus & fluctus sunt secundi, haurire refertur.

Præparata sunt Tinct. Oleum & Balsamum.

Gagates seu succinum nigrum est Lapis crustosus ex bitumine, nigriorique naphtha in mare vel flumina prope maria stillante, unde præ Succino magis
in

in aqua ardet, nec nisi in oleo restinguitur. Ejus tres numerantur species.

1. *Gagates* coloris fermè ad nigrorem tendentis, vel pelli Leonis similis.

2. *Gagates niger*, qui & *Lapis Thracius*.

3. *Gagates Lithanthracos*, lapis ex Naphta, seu bitumine indurato ex calore terræ. Insignis hic amaritudinis particeps est: Foetet, & accensus capitis gravedinem inducit adstantibus.

Reperitur juxta *Gagam Ciliciæ* fluvium. Effoditur ex *Sedunis* in *Gallia*. Hunc *Solinus* quoque reperiri in *Britannia* commemorat, Item in *Inferiore Germania*, maximè in ditione *Leodienfi*, & in eâdem ad *Aquisgranum*.

Asphaltus est succus pinguis, inflammabilis, pici similis, in terra, saxorumque cavernis, mari *Judaico* seu mortuo vicinis genitus, in quod effusus ad litora que repulsus coagulatur, & concretus *Bitumen Judaicum* vocatur.

Eo utuntur *Pharmacopolæ* ad *Balsamum Apoplecticum* nigrore tingendum, cæterùm discutit, glutinat, strangulationes uteri olfactu & suffitu emendare, anhelitum juvare, coxendicum laterumque doloribus auxiliari.

Asphaltus siue *Bitumen* in specie in Assyria & Chaldaea copiosè adeò nascitur, ut pro cœmento sit in muris struendis. Semiramis enim dicitur, Bitumine Babyloniae muros fabricasse.

Pissasphaltus est bituminis species coloris nigri, è Cerauniis montibus, fluminis raptu in mare devoluta, cujus aestu littori redditur, inibique in succum pici similem condensatur.

Si Asphalto in colliquatione pix commisceatur, *Pissasphaltus* dicitur. Liquidior est ipso Bitumine, & nomen habet à pice & bitumine, quia redolet utrumque.

Ambarum læve, Citrinum, est Bitumen coloris citrini vel pallidi, è fontibus in mare profluens, in littoribusque (præcipuè Borussiae ad Maræ Mediterraneum) concreescens, fragrantissimum.

Estque vel Nativum vel Factitium.

Nativum est vel coloris aurei, quod pinguius: vel subpallidi, minoris pretii; vel nigri, quod est minimi pretii.

Factitium nihil aliud est, quàm Nuces & flores Moschati, Cinnamom. Caryophylli, Nardus Celtica, Moschus & Aqua

qua Rosarum invicem in massum subacta.

Ambra Grisea est Bituminis species odoratissima, è fontibus Balsamicis in Mare Indicum & Æthiopicum descendens, quæ littori reddita coit, spiritusque vitales & animales reficit. Viscus est, qui infundo maris eodem modo, quò Pix crescit & coagulatur.

Nascitur quoque circa Schircim, Arabiæ felicitis oppidum. Calefacit, siccatur, confortat cerebrum & cor, memoriam custodit, &c.

Ambarum album, seu Sperma Ceti est Bitumen album, è fontibus mineralibus id fundentibus in mare influens, eique supernatans, ad præternaturales crassos humores incidendos aptum.

Vocatur aliàs Aloanthus, seu Salis flos, quia gustu & viribus Sali cognata res est; Et in Nilo, maritimisque paludibus reperitur.

Usurpatur in difficili respiratione, in casu ex alto, ad sanguinis grumos dissolvendos, ad rupta consolidanda.

Bitumen Factitium fit è fæcibus Bituminum nigris ad siccitatem destillatis, vel è Petreoleo & Pice secundum artem

mixtum in corpus bituminosum, seu Bitumen Judaico simillimum desinentibus; Id quod ob Judaici veri defectum passim substituunt. Horum numerum ingrediuntur Bitumina liquida, succi minerales pingues & inflammabiles, è mineris vel soli, vel cum aquâ destillati, quia & hi in succos concretos abeunt.

Bituminum liquidorum species sunt: *Naphta & Petroleum.*

Naphta est pars Succi Petræi inflammabilis & spirituosior. Sæpe fit, ut *Naphta* temporis morâ spissetur glutinis instar, tenaxque fiat, ac in verum bitumen abeat. Ejus sunt tres species: *Alba, Nigra, & Rufa.*

Naphta alba vocatur *Petroleum album*, quod *Meyanæ* scaturit, cæteris melius est, odoratius, & subtiliorum partium.

Nigra seu Petroleum nigrum, *Asphalti* odorem refert, quale est *Bulgari-cum.*

Rufa est mediæ consistentiæ, ac virium inter reliqua duo genera. Profluit ex monte *Celtide.*

CAP. XIII.

De

Terræ Speciebus.

T*erræ sunt corpora fossilia minùs dura, è principio Salino - Terrestri definito, & formâ specificâ producta, quæ humido diluuntur, non autem ab igne solvuntur, nec calido liquantur.*

Materia terrarum ratione prædominii proxima est Principium Salino - Terrestre determinatum: Est enim Sal terræ ligamen.

Efficiens Secunda Principalis est spiritus mineralis à Deo in Mundi primordio materiæ definitæ destinatus, in quâ operatur juxtâ omnes suas vires, germi- nando, producendo, amplificando, &c.

Eruuntur (ut Locum adjungam) è Scaptenfolis mineris Macedoniæ, & quibusdam aliis terræ visceribus à Deo minerali terræ assignatis.

Sunt vel *Simplices*, vel *Mixtæ*. Illæ sunt, quæ simplicem Naturam obtinent; Hæ, quæ alia Fossilia continent: Hæ sunt, vel *Macræ*, vel *Pingues*.

Macræ, quæ succis macris permiscantur: quales sunt terræ saltæ, nitro-

fæ, aluminosæ, calchantosæ & metal-
lares ipsæ.

Pingues sunt, quæ cum Succis concre-
tis pinguibus permiscantur: Ut Ampe-
litis Syriaca, quæ nigra Carbones splen-
didos referens, detritaque cum oleo
statim liquefcens.

Cespites Bituminosi & aliæ terræ, quæ
bituminosum, sulphureumque vapo-
rem, dum uruntur exspirant.

Simplices ratione usûs sunt, vel *No-
biles*, vel *Ignobiles*.

Terræ nobiles sunt, quæ ad nobiles
usus à CREATORE sunt factæ, & ma-
teriam puram tenent: Ut Terræ sigil-
latæ, &c.

Terræ ignobiles sunt, quæ ad ignobiles
usus à Deo factæ sunt, & materiam ha-
bent impuram: Ut Calx fossilis, Gy-
psum, Creta alba, nigra, lurida, Terra
rubra, subflava, citrina, subcitrina, sive
Tripolitana, subviridis, id est, Theodosia
Provincialis dicta.

Calx est terra ignobilis alba, durior ad
illinata inungenda exstruendaque apta,
quæ aquâ incenditur, oleo extinguirur.

Saxum calcarium albicans, fuscum,
optimam calcem ustione præbet, quæ
ob

ob Alkali fortissimum spiritum acida quædam mox enervat, destruit & absorbet : Ceu patet ex affusione aquæ, cui oleum vitrioli admiscetur, quæ calci superfusa, mox aciditate illâ privatur : Unô verbô : Calx nihil aliud est, quàm magisterium quoddam à Salibus contrariis, unâ cum terrâ Lapideâ invicem combinatis, constitutum.

Gypsum est terra tenax, lævis, candida, calci cognata : ad absumendas scrophulas proficua.

Ex Lapide molli, albo, Alabastri instar semicocto & leviter saltem usto factum, calci affines habet partes, nimirum partes perfectè coctas, & alias crudiores sabulum æmulantes : Unde etiam fit, ut cum gypso coagulatio promptior emergat, quatenus fortè partes subtiliores, quæ in parte crudiore restant, illis nonnihil similes sunt, quæ ignis actione, coctione scilicet deperditæ sunt, promptiusque sic perfectè coctis partibus communicantur, quàm verò se habet cum sabulo, quod non habet ejusdem speciei particulas, quales saxum calcarium in coctione deperdidit.

Creta est terræ durior albicans, ad literas

ras pingendas apta. Ex Insula ejusdem cognominis olim, præsertim præstantissima habebatur: Est autem candida terra, velutque *Cerussa terrestris* de Saturno, ejusque viribus multum participans. Usus ejus est in Soda, vermibus, infringendo acido, ulceribusque malignis & corrodentibus.

Creta nigra est terra durior, adumbrationibus Pictorum nigris nata.

Umbra est terra lurida, durior & asperior, pelles tingens. Hæc olim ex Umbria, jam Ducatu Spoletano erui solita. Usus ejus est pictorius ad umbras adumbrandas, & in picturis exprimendas. *Rubrica Synopica* dicta est terra rubra, lapidosa, ad ducendas lineas fabris lignariis accommodata: Hinc Rubrica fabrius dicitur. Hæc aquâ diluta velut sanguineum colorem diffundit: Sanguinem sistit & synoviam, ulcera rebellia ad faciliorem sanationem perducit.

Argilla est terra subflava, unguinosa, manu ductilis, irrorata scilicet ad opera Figulina apta, & mundandis vestibis usitata. Belgæ nominant: *Volders* & *Erden*.

Constat ex particulis terreis minoribus, quæ exiguos habent poros, in quibus Sal Nitrosum inde dispergitur: Ex inde verò opaca est, nec aquam facile transire finit, imò & ob paucitatem Salis vasa varii generis à figulis inde efficta, minùs fragilia sunt, quàm vitra, quæ majorem Salis, quàm terræ copiam habent.

Ochra est terra flava sive citrina, durior, acrior, excrescentias reprimens, tumorésque duros discutiens. E variis Europæ mineris metallicis etiam propriis foditur, naturæ potius Saturninæ, è cujus fumo maximè concrevit, quàm Veneris & Martis particeps, Gustu acris virtutisque summè desiccantis; Usus præcipuè Chirurgicus est, ad carunculam urethræ absumendam.

Terra Tripolitana est terra subcitrina, minus dura, vasa sordida, vitrea, stannea, &c. detergens. Tripolis ob minima, aspera, dura, robusta corpuscula valdè conducit ad polienda vasa Ori-chalcina.

Theodosia Provincialis est terra subviridis durior, è Provincia Gallica eruta, sartoribus ad delineandum usitata:

Terra

Terra hæc pinguior est, instar saponis, scindique potest : Vim habet, sicut omnes terræ ignobiles, abstergendi : Unde iis ad vasa vitrea, stannea &c. utuntur. *Cretâ albâ* acrior est subviridis ; Subviridi Nigra ; Nigrâ Citrina.

Terræ autem Medicis dicuntur temperatæ, ob admixtum salem, secundum enim Hippocratem Libr. de Principiis, Terræ multum calidi est : admittunt verò gradus non tantum, ut cum vulgo loquar, in qualitatibus primis, sed etiam secundis.

CAP. XIV.

De

Terris Nobilibus.

T*erra Lemnia* est terra nobilis, rufa, non inficiens manus, & in Insula Lemno eruitur, sigillò Dianæ, quod capra est, à Sacerdote tanquam res Sacra notata, & contra venena, cerebri alvique fluxus usurpata.

Hæc terra tanti Galeno æstimata meritò fuit, quia bis in Lemnum ejus gratiâ proficisci debuit ; Olim signò Capræ : Hodie charactere Turico Tiniamachton, in Augusto mense signatur, nec quilibet illam fodere conceditur.

Terra

Terra Armena est terræ seu boli genus ex pallido rubrum, exhalationibus martialibus imprimis imprægnatum.

Ex Armenia, Cappadocia non saltem, fed multis aliis quaque Regionibus habetur : Differt à terra Lemnia, quòd manus contrectantis inficiat, hæc verò non ; Vires ejus sunt : desiccare, consolidare, refrigerare & absorbere.

Hungarica seu Toccaviensis terra est, quæ ex hiatibus & fissuris rupium in Transylvania ad Toccay elicitor, & instar boli Armeni, velut Butyrum ore liquefcit ; In Catarrhis & Peste usurpatur.

Terra strigoniensis est terra Sigillata, Silesiaca, Axungia Solis appellata, (quæ reperitur in Aurifodinis ad Strigonium in Ducatu Suidnicensi, cujus sigillo etiam in globulis orbicularibus ornatur) pinguis, lubrica, viscosa, saponi similis, & ut butyrum in ore velut aqua diffuens, perfusa particulis ramosis aureis, minus tamen digestis. Sudorem movet, & venerem repellit.

Lignicensis est terra, Axungia Lunæ sulphure albo argenteo perfusa, vires obtinens Lunares, ad album mulierum flue-

fluorem conducit. Cerebrum roborat,
& capitis dolores tollit.

Quia terræ non tam ex loco, quàm
ex natura sunt æstimandæ, benè Moder-
ni veterum terras, *Chiam, Samiam, Seli-
nusiã, Eretriam* &c. ceu incertas pro-
scribunt, & proprias usu jam compro-
batas. Ex. gr. Germani *Axungiam Solis*,
hoc est, Strigonensem terram, & *Axun-
giam Lunæ*, hoc est, Lignicensẽ ter-
ram præscribunt. Omnes terræ Nobi-
les tandem deleteriam venenorum
vim delent, ac siccandi adstringendi-
qu facultatem obtinent.

CAP. XV.

De

Metallis.

Metalla sunt corpora fossilia è prin-
cipio sulphureo salino & spiritu me-
tallico sui diffusivo, ab origine orta, quæ
calore funduntur, & malleo ducuntur,
ad usum humanum maximè nata.

Materia illorum proxima (si prædo-
minium Principiorum spectemus) est
succus *Sulphureo-Salinus*, plus falis scili-
cet, minus sulphuris definiti tamen,
continens, quod illorum solutiones per
sulphur & salia factæ manifestè demon-
strant.

Efficiens

Efficiens secunda Principalis est forma metallica, seu spiritus ab omnium Conditore, materiae metallicae in mundi primordio indita.

Locus est terra, seu proxima ejus viscera, è quibus vel eruuntur, vel cum aquis diluuntur.

Metalla ratione fossilium alterius generis distinguuntur in *Simplicia* & *Mixta*, Item *Perfecta* & *Imperfecta*. *Simplicia*, enarratō modō sumta, sunt, quæ simplicem naturam aliorum fossilium respectu obtinent. *Mixta* quæ aliud fossilium genus continent, ut semimetalla, de quibus infra. Ratione, fossilium sui generis dividuntur in *Simplicia* & *Composita*. Illa sunt, quæ simplici essentiâ auri respectu, non Fossilium & aliorum metallorum gaudent. Hæc duplici vel multiplici Essentiâ gaudent: Ut *Electrum* (quando scilicet quinta argenti portio inest quatuor auri portionibus) & nonnullis *Stannum* (ubi tertia plumbi nigri pars inest duabus partibus argenti.)

Perfecta Metalla sunt, quæ ob materiam ultimam à specificâ formâ elaboratissima vim ignis actualis (Sol etiam potentialis) sine detrimento sustinent.

Eaque sunt: *Aurum & Argentum.*

Aurum est Metallorum perfectissimum, temperatissimum, nihilominus humanæ temperaturæ adversum, è Sale purissimo, hinc & sulphure rubeo maximè fixo, exactissimè mixtò natum, Chymici *Solem* nuncupant. *Aurum* duplex est, vel *Nativum*, vel *Coctum*. *Nativum* vocatur *Obrizum*, & in mineris reperitur, aut lavatur ex fluminibus: Sic *Rhenus* aurei Sabuli ferax est, & *Araris* & *Emma* in Helvetia.

Coctum Aurum aut è Pyrite coloris cinericei, & Galenæ; vel punicei; Aut è proprio saxo, aut ab Argento separatur. Præparata ex auro sunt:

<i>Aurum pulverisatum.</i>	<i>Aurum foliatum.</i>
<i>Aurum fulminans.</i>	<i>Aurum Diaphoreticum.</i>
<i>Aurum potabile.</i>	<i>Diaphoret: Solare.</i>

Argentum est Metallum auro inferius, è Sale puro & sulphure albo penè fixo conflatum, *Lunam* vocant. *Argentum* minùs quàm aurum ramosis constat particulis, plurimis verò viscosis rudioribus, cum spiritu Salino valdè amaro colligatis, adeò ut respectu aurearum particularum minùs sint digestæ, exactè commistæ & coctæ. Estque vel *Nativum* sub figuris variis in terræ visceribus.

bus natum, vel *Factitium*, quod ex Plumbagine, Pyrite coquitur.

Præparata sunt:

Crystalli Lunæ.

Lapis Infernalis.

Tinctura Lunæ.

Cosmeticum argenteum.

Et Diaphoreticum Lunare.

Metalla imperfecta sunt, quæ ob materiam ultimam à forma specifica minus elaborata, nec potentialem, nec actualem ignem, absque detrimento ferunt. Suntque, vel *dura*, vel *minus dura*. Illa sunt *Venus & Mars*.

Æs seu Cuprum & Venus est metallum imperfectum, durum, sonorum, è multo Sale, at impuriore & admodum fixo, ac impuro rubro sulphure constans, Venerem nuncupant.

Hujus Cyprium & Corinthium præ cæteris sunt sonora, minus soli pororum ob copiam gravia. Ab Insula Cypro, in quâ copiosè effoditur, dicitur.

Constat particulis terrestribus, crassioribus multis, plurimis viscosis & ramosis, valdè volatilibus; E cupro paratur

Ærugo, qualis à Monspeliensibus copiosè parari solet stratificatione cum vinaceis, cujus spiritus acidus laminas Veneris erodit, floresque æris parit rasiles, sicut squamma æris tenuis stomoma

quasi remissa ab ore & superficie æris dicta, colorem præbet puniceum. Kesselbraun dictum.

Præparata sunt:

Limatura Veneris. Ens Veneris Boylæum.

Flores Veneris. Tinctura Veneris. Spiritus Veneris.

Æs ustum. Et sulphur Veneris.

Ferrum est Metallum imperfectum, durum, sonorum, ex plurimo Sale & Fixiore subcineritio sulphure genitum, Martem appellant. Hoc à Plinio pacis belliq; tempore optimum, pessimumque vitæ instrumentum dicitur.

Generatur ferrum plerumque in lapideis montibus, præter particulas terrestres, salino-vitriolicas plurimas, etiam viscosas & ramosas habet, ob quarum tamen paucitatem, illarumque copiam & crassitiem fit, ut Mars non tam citò in motum deduci possit & liquari, igniri verò facilius, ob sulphuris haud adeò fixi abundantiam, ob quod & fit, ut aqua martialis assumpta ructus pariat sulphur redolentes, & mars antihecticum sit summum.

Est autem *Ferrum* vel *Nativum*, in fodinis repertum, vel *Factitium*, ex Lapidibus ferreis, quibus sæpius Magnetes com-

commixti sunt, vel terra rubra ferruginea. Ferrum excoctum aperiendi adstringendique insignem potentiam habet.

Metalla minus dura sunt: Stannum & Plumbum.

Stannum est Metallum imperfectum minus durum, ex sale respectu duriorum pauciore, hinc sulphure minus fixo album factum, Sono carens, vocatur Jupiter.

Constat Jupiter ex particulis viscosis maximè terrestribus & minus excoctis, fixisque, cum paucissimis particulis ramosis volatilibus, cum spiritu insuper in eo acido Arsenicali salino, cujus ratione non saltem colores magis reflectere facit, ut Scarlatum, dum viscoso suo corpore colores meliùs detinentur & corpusculis illis tingentibus superficies magis æquabilis inducitur, sed etiam Metalla penetrat, ut est *Venus & Mars*, idque modo singulari, etiamsi hæc non sint integrè fusa, ut videre est in ferro aciculari, quod simpliciter ignitum stannóque intinctum: auro & plumbo admixtum stannum ea tractabilia, reliquis verò admixtum, ea friabilia reddit.

Præ.

Præparata ex Stanno sunt :

Diaphoreticum Jovis. Cryſtalli Jovis.
Liquor Jovis, &c.

*Plumbum eſt Metallum imperfectum, minùs durum, & ſale minùs copioſo, ſulphure minùs fixo lurido ſpecificè productum. Saturnum appellitant: Hoc cætera imperfecta per fumigationem & afficit, & rapit. Magna affinitas intercedit inter Jovem & Saturnum, particulâsque conſtituentes multùm inter ſe convenire certum, niſi quòd in hocce laxiùs cojerint, minùsque ſint excoctæ, ac ſuperficiem hinc obtinuerit Saturnus magis aſperam. Plumbum purum ex *Molybdena* excoquitur, in fodinis non reperitur.*

Præparata ſunt :

Ceruſſa, Minium, Litharygrum, Plum. buſtum,
Cryſtalli Saturnini. Sacch. Saturn.
Tinctura Antiphiliſic. & Saturni oleum.

CAP. XVI.

De

Semimetallis.

S*emimetalla* (ſeu Metalla ratione ſoſilium alterius generis mixta) ſunt corpora ſoſilia metallica, aliud ſoſilium genus continentia. Sunt,

Sunt, vel *Nativa*, vel *Factitia*.

Nativa sunt, quæ talia qualia sunt è **terræ** visceribus eruuntur : Ut *Auripigmentum fossile*, *Mercurius è propria minera emanans*.

Factitia sunt, quæ ignis beneficio **excoquuntur** : Exemplo est *Auripigmentum* cum aliis fossilibus mixtum : *Mercurius* calore tepido è lapide *Anthrace* evocatus. Hæc sunt, vel secundum quid, vel absolute talia. *Secundum quid* talia sunt, quæ saltem secundum cocturam, seu artem separatoriam artificialia sunt.

Absolute talia sunt, quæ non tantum secundum cocturam, sed secundum additamenta naturam scilicet Metallorum vel minuentia &c. sunt artificialia, veluti *Arsenicum Album*, *Citrinum*, *Mercurius ex Metallis eductus*.

Semimetallorum species sunt: *Bismuthum*, *vitrum antimonij*, *Alabandicum*, *Cobaltum*, *Auripigmentum*, *Sandaracha*, *Hydragryum*, &c.

Bismuthum est corpus fossile metallicum cum livore albicans, durum, fragile, è copioso plumbo & paucâ terrâ sulphurâ definite mixtum, facultate ad plumbi Naturam accedens.

Vocatur alias *Marchasita*, plumbo nobilior, argento deterior: cujus non rarò aliquid continet, & quò locò effoditur, argentum plerumque subesse significat.

Antimonium est Semimetallum cinereum, admodum fragile, ex æquali fermè portione plumbi & terræ sulphuræ specificè conflatum, quod crudum externè admotum, plumbi naturam obtinet, vimque ab stergendi, simul & carnis excrescentias absumendi; Internè verò assumptum corporum viventium organa perturbandi habens.

Antimonium gaudet diversis particulis, plurimís ramosis, alkalinis, terrestribus, & viscosis sulphureis, salinis, mercurialibus: unde & ob talem particularum certo modo specificatarum diversitatem menstruis diversis obedit.

Præparata sunt:

Vitrum Antimon. Gilla Paracelsi: Syrupus Emeticus. Crocus Metallorum. Antimonium Diaphoreticum. Regulus Antimon. Butyrum Antim. Tinctura Antimonii, & Antimonii ol.

Cobaltum seu Cadmia Metallica semimetallum nigrum est, è plumbo, Ære, Cad-

Cadmia fossili, saléque acuto compo-
situm, erodendi vi præditum.

Hæc Cadmia duplex est: Nativa, Lapis
Erosus vocatur: Hodie apud Anglos
in montibus Mendipensibus copiosè
eruitur, coloreque est nigro, fusco aut
cinereo, vi septicâ pollens: Tum *Facti-*
tia, quæ ex Ære & Pyrite conficitur.

Vitrum Alabandicum est semimetallum
Naturale ex Lapide Alabandico,
Nitro & plumbo genitum, fragile,
translucidum.

Auripigmentum est Semimetallum
croceum, aureis veluti lamellis distin-
ctum, friabile, è copioso sulphure, sale,
& paucò plumbo mixtum, adhibitum
externè & internè est septicum.

Valet ad fistulas, cancrum & lupum.

Ex Auripigmento tam Nativo, quàm
Factitio secundùm quid per sublima-
tionem additâ Salis communis rari
quantitate fiunt *Arsenicum Album*
Citrinum.

Absolutè Factitium inter ven-
caustica, & septica validissima re-
setur.

Sandaracha est Semimetallum, i

brum, fragile, è copioso sulphure, pauco plumbo & Sale acerrimo ortum, facultate auripigmentum superans.

Vocatur Sandaracha Græcorum, ad distinctionem *Sandarachæ Arabum*, quæ Gummi Juniperinum audit.

Argentum vivum est semimetallum fluxile, coloris argentei, ex æquali parte Salis & sulphuris minùs fixi luridique, si prædominium principiorum spectemus, natum, quod Mercurii nomine Chymicis venit.

Hoc vel in proprio Lapide fluxile reperitur, vel è lapide Anthrace excoquitur. Nihil in se admittit nisi metallicum, maxime verò Aurum, cui amicissimus est Mercurius, quòdque fulguris instar arripit, videtur ei inesse fluor æthereus volatilis, astralis naturæ, nonnisi specificis particulis Metallicis saturatus.

Curat Luem Veneream, ulcera, scabiem; humores edulcorat, vermes necat, &c.

Præparata:

Mercurius crudus, Præcipitatus, dulcis, & corrosivus. Turbith
Mi-

Minerale. Arcanum Corallinum, &c.

Cinnabaris Minera est Mercurii, multum de sulphure Antimonii Solaris participans, coloris purpuro-rubricundi; Est vel *Nativa*, alias, *Minium Nativum*, vel *Factitia*, ut *Cinnabaris Antimonii*. Epilepsiæ medetur, & sanguinem edulcorat.

Præparata sunt:

Arcanum Cinnabarinum.

Cinnabaris Fixata.

Semimetallis seu Excrementis Metallorum naturalibus subjiciuntur.

Excrementa artificialia, quæ separantur à Metallis, dum in fornace liquantur, & lequestrantur, cujusmodi sunt: *Pompholix*, *Tutia*, *Cadmia fornacum*, *Diphryges*, *Lithargyrum aureum & argenteum*.

Pompholix est perittoma Metallum ex fuligine auri & argenti (ut *Tutia* ab exhalatione Pyritæ, cui inest argentum & plumbum, & *Cadmia* ex sublimatione æris) in ipso fornacum ore, vel pariete, vel fundo concretum, summè desiccans, abstergensque mediocriter.

Para-

Paratur inde Emplastrum Diapompholygos, quod reprimat & egregiè discutit.

Dipbryges est Excrementum Metallorum, quod subsidet, dum cuprum liquefactum, frigidâ perfunditur, ad ulcera mali moris faciens.

Lithargyrum est recrementum metallicum, residuum vel arenæ plumbariæ, vel ipsius plumbi & æris, vel lapidis plumbaris excrementum spumofum, vel æris naturam in se continens.

Differt hæc spuma colore, quæ aut candula aut flava est, hæc majorem ignis vim experta; Paratur inde ung. nutritum.

Plumbago est recrementum metallicum, ex mixturâ auri, argenti & plumbi residuum, semper plumbi naturam redolens.

Excrementa hæc tam Naturalia, quàm artificialia intus assumpta naturæ sunt inimica. Nec Semimetalla in Metalla, nec Metalla inter se naturâ, nedum arte transmutantur.

FINIS.

SOLI DEO GLORIA.

Con-

*Conclusiones Physicæ ex integro
Systemate nostro excerptæ, & à Philo-
sophiæ Candidatis defendendæ.*

I.

Physica est scientia quæ circa corporum na-
turam investigandam versatur.

2. Ad illorum intimam naturam cogno-
scendam per *hypotheses* deducimur.

3. *Mens* nostra nihil fingere potest, quod
sit absolutè chimæra, sed saltem rerum perce-
ptarum ideas malè vel conjungit vel dividit.

4. In Examine Corporis naturalis duo
saltem nobis occurrunt ex quibus omnia de-
pendent, *Materia* & *Motus*, tanquam sub-
jectum omnium rerum & forma quæ à motu
& varia dispositione partium dependet.

5. Non datur *Materia Prima* Aristotelica
absque motu & proprietatibus motûs sive quæ
à motu dependet.

6. *Formæ* saltem sunt: existendi varii
modi ab ipsa materia dependentes, ergò nullæ
substantiales.

7. *Extensio* licet generalissima corporis
affectio, quæ omni corpori competit, non ta-
men soli competit nisi illam cum resistentia
jun-

junctam intelligamus ; *Extensio* cum *resistentia* quæ impenetrabilis est , competit omni Corpori, Soli , & semper ; sed *extensio penetrabilis* tribui potest spatio à materia vacuo.

8. Non dantur *atomi* seu *particulæ* , quæ nullis Constant partibus , & planè indivisibiles sunt ; dantur tamen quæ indivisæ sunt , & tamen possunt , (si id requirat natura) ulterius dividi.

9. *Locus* ab omni Corpore vacuus dicitur spatium ; tale spatium vacuum , videtur necessarium ad Motum Corporum localen imò & ad intelligendam Cartesianam hypothesein de materia subtili ; loquimur hic de vacuo *disseminato* , nam vacuum *Coacervatum* non datur.

10. *Tempus idem* est licet Sol tardius vel celerius vel omninò non moveretur ; distinguendum enim inter durationem , & mensuram temporis.

11. Nulla Corpora ex se moventur , sed ab aliis impelluntur.

12. *Materia Subtilis* in se nullum haberet motum , nisi illi indictus fuisset à Primo Motore , nempe Deo.

13. Omnia corpora mota feruntur quantum possunt per *lineam rectam* , non tamen obstat quia circulus fiat in omni motu , & successio corporum , quam impenetrabilitas partium materiae requirit.

14. Mo

14. *Motus* celerrimus variarum particularum producit sensibilem calorem, cujus absentia imminuit Calorem, sed ad frigus inducendum alia effluvia aerea nitrosa requiruntur.

15. *Corpus* solidum prout partes variæ conformatas habet, vel molle, vel durum vel flexile, vel fragile vel ductile redditur.

16. *Lux* est pressio æqualis globulorum coelestium, ejus propagatio quamvis sit celerissima non tamen fit in instanti.

17. *Color* est varia radiorum lucis incidentia, hinc & emerfio radiorum ex varia modificatione superficiei corpus coloratum constituyente.

18. *Omnes Colores* sunt in oculo, non in re ipsa, quæ extra oculum, & in tenebris nulli sunt. Non ergo valet distinctio inter colores reales & apparentes, nihil enim sunt nisi reflexiones & refractiones radiorum.

19. *Sonus* fit à motu aeris tremulo & reciproco.

20. *Sapores* fiunt à figuris salium, ope Salivæ, linguam pungentium.

21. *Odores* fiunt à rerum sulphuribus, membranam narium & mammillares processus cerebri sive nasi ferientium.

22. *Gravia Corpora* Centrum terræ petunt, levia centrum solis, reliqua ad sua elementa vergunt.

23. Ille

23. *Ille Magnetis motus fit ab impulsu materiæ subtilis, uti Cap. 3: tio, hujus Disputationis de attractione magnetica docui.*

24. *Cartesiana elementa tria statuimus, primum viget in sole, igne & stellis fixis. Secundum in ætherea & fluida Cœli & terræ substantiâ, 3tium in Aere Aqua & Terra &c.*

25. *Cometæ referri debent ad Corpora Cœlestia, quia non sunt in aere vel sublunari regione.*

26. *Iris in guttis aqueis è nube cadentibus formatur ex reflexione & refractione radiorum lucis.*

27. *Fontes & fluvios ex aquis pluvialibus & solutâ nive oriri credidile est.*

28. *Circulatio sanguinis in animalibus certissima est, quia oculis videtur, manibus tangitur, & judicio concipitur.*

29. *Sensus in corpore animalium dependet à cerebro & nervis.*

30. *Omnis sensus fit per speciem tactûs.*

31. *Visus fit receptione non emissionem radiorum.*

32. *Generatio omnium animalium fit ex ovo.*

Τὸν δὲ Σαυτὸν

23. *Ille Magnetis motus fit ab impulsu materiæ subtilis, uti Cap. 3: tio, hujus Disputationis de attractione magnetica docui.*

24. *Cartesiana elementa tria statuimus, primum viget in sole, igne & stellis fixis. Secundum in ætherea & fluida Cœli & terræ substantiâ, 3tium in Aere Aqua & Terra &c.*

25. *Cometæ referri debent ad Corpora Cœlestia, quia non sunt in aere vel sublunari regione.*

26. *Iris in guttis aqueis è nube cadentibus formatur ex reflexione & refractione radiorum lucis.*

27. *Fontes & fluvios ex aquis pluvialibus & solutâ nive oriri credidile est.*

28. *Circulatio sanguinis in animalibus certissima est, quia oculis videtur, manibus tangitur, & judicio concipitur.*

29. *Sensus in corpore animalium dependet à cerebro & nervis.*

30. *Omnis sensus fit per speciem tactûs.*

31. *Visus fit receptione non emissionem radiorum.*

32. *Generatio omnium animalium fit ex ovo.*

Ἡ αἰτία, Σελυτόν

Muralt, Johann <<von>>, / Brunner, Rudolph / Oerius, Jacob

Systema physicae experimentalis, integram naturam illustrans

Bd.: Physicae specialis pars quinta

Tigurum 1714

Diss. 430-2#Beibd.2

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10840333-4

VD18 80483429-001